

agentuur

Eesti Teatri Agentuur tutvustab

1/2012 PRANTSUSE ERI

ÉRIC ASSOUS „Puhastusteenindaja“ (<i>Le technicien, 2010</i>).....	2
DANIEL BESSE „Kõige parem õpetaja“ (<i>Le Meilleur Professeur, 2005</i>).....	12
DENISE BONAL „Perekonnapilt“ (<i>Portrait de famille, 1983</i>).....	17
ANDREÏ MAKINE „Maailm Gabrieli moodi“ (Jõulumüsteerium) <i>(Le Monde selon Gabriel, 2007)</i>	24
PHILIPPE MINYANA „Koridor“ (<i>Le Couloir, 2004</i>).....	28
ÉRIC-EMMANUEL SCHMITT „Kiki van Beethoven“ (2010).....	31
JEAN-PIERRE SIMÉON „Stabat Mater Furiosa“ (1999).....	38
FLORIAN ZELLER „Ema“ (<i>La Mère, 2010</i>).....	41
MICHEL VINAVER „King“ (<i>King, 1997-1998</i>).....	47
MICHEL VINAVER „Saade“ (<i>L'Émission de television, 1998</i>).....	54
GERARD WATKINS „Identiteet“ (<i>L'Identité, 2010</i>).....	61

ÉRIC ASSOUS „Puhastusteenindaja“ (*Le technicien*, 2010)

3N+5M

Éric Assous on 2010. aasta Molière'i auhinna laureaat parima prantsuskeelse näitekirjaniku kategoorias näidendi „*L'illusion conjugale eest*“.

Komöödia esietendus Pariisis Théâtre du Palais-Royalis septembris 2010. Ideaalse rütmiga Pariisi-lavastus 1 tund 45 min ilma vaheajata (võib teha vaheaja või kaks, sest näidend on kolmes „pildis“).

TEGELASED:

Eeldab peaosades tugevat 60 ringis nais- ja meesnäitlejat, eelkõige naisnäitlejat, kes on laval peaaegu kogu aeg ja „veab“ lavastust. Pariisi-lavastuse esipaar Roland Giraud et Maaïke Jansen on päriselus juba 45 aastat abielus olnud.

SÉVERINE, 60 ringis, kirjastuse omanik ja juht, elegantne šikk naine. Tundlik, empaatiat äratav, sooja südamega väekapten.

CÉLIA, Séverine'i 28-aastane assistent

GUILLAUME, 25-aastane, kirjastuse ropuvõitu suuga jooksupoiss (kogu aeg rulluiskudel), kelles puudub ülemäärane aupaklikkus, kuid kelle vahetus mõjub sümpaatselt ja heatahtlikult

JEAN-PIERRE, samuti 60 ringis, Séverine'i kunagine abikaasa

GAÉTAN, üks kirjastuse töötajaist, väga naiselik ja maneerlik homointellektuaal (Pariisi-lavastuses toonitasid seda ka soeng ja erksavärvilised kostüümid)

PATRICE, 55-aastane, ülimalt ilus, elegantne ja šarmantne mees, kirjastuse finantsdirektor, Séverine'i silmarõõm

LEBOVSKY, keskealine kirjandusõpetaja, äärmiselt uje ja tagasihoidlik

VICTORIA, 40 ringis, väga kaunis naine

KOKKUVÕTE:

Kogu tegevus toimub Séverine'i avaras direktorikabinetis paari päeva jooksul. Suurest aknast avaneb vaade Pariisile. Riulid on täis käsikirju. Puitinterjäär

jätab sooja mulje. Kaks ust: üks WC-sse, teine kabineti peauks. Puidust kirjutuslaud ja nahkpöördool. Diivan külaliste jaoks. Kohviautomaat.

Séverine ja Jean-Pierre on olnud abielus, kuid Jean-Pierre on 25 aasta eest Séverine'i maha jätnud. Puupaljaks jäänud ja korterist väljatõstetud Séverine'il on tulnud läbi käia läbi paksust ja vedelast, kuid ta on teostanud oma unistuse: luua oma kirjastus. Tal on juba pikemat aega armusuhe kirjastuse finantsdirektori Patrice'iga ning ta kavatses Patrice'iga abielluda. Taevast näib pilvitu.

Näidendi alguses vestleb Séverine telefoni teel pealekäiva autoriga, kelle käsikirja ta ei kavatsesgi avaldada ning kellest lahtisaamisega on tal tükk tegemist. Seejärel teatab Célia, et keegi vanem meesterahvas, kes keeldub oma nime ütlemast, soovib Séverine'iga „isiklikus küsimuses“ kokku saada. Séverine nõustub kokkusaamisega („ainult viieks minutiks!“) Tegu on Jean-Pierre'iga, kelle kunagisest hiilgusest pole midagi järel: tema firma on pankrotti läinud, ta elab töötuna, seljas räbaldunud riided ja jalas kulunud kingad, elab Pariisi kauges eeslinnas kööktoas, mille eest ta on mitme kuu üüri võlgu. Viimases hädas seab ta sammud Séverine'i juurde tööd anuma. Rollid vahetuvad. Séverine ei oska ei öelda ja võtab eksmehe tööle, kuid haavatud naine tahab minevikualanduste eest kätte maksta: mehest saab miinimumpalgaga puhastusteenindaja. Ta vormistatakse tööle valenime all (Auguste Pichare), et keegi Séverine'ile onupojapoliitikas süüdistada ei saaks. (Vt katkendit nr 1.)

Séverine läheb hambaarsti juurde. Jean-Pierre asub Séverine'i kabinetis kohe tööle ning satub peale Célia ja Patrice'i lebestseenile (viimased ei aimagi, et Jean-Pierre viibib Séverine'i kabinetis). Jean-Pierre asub Patrice'i šantažeerima, kasseerides temalt vaikimise eest raha ja kalleid sigareid.

Kui Séverine on tagasi jõudnud, räägib Gaétan talle saabunud minavormis käsikirjast „Kaabaka portree“. Séverine saab aru, et käsikirja autor on Victoria, naine, kelle pärast Jean-Pierre ta 25 aastat tagasi maha jättis, ning et kaabaka kirjeldus vastab igati Jean-Pierre'ile (muu hulgas väljend: „naised on nagu jogurt: neil saab kõlblikkuskuupäev lihtsalt otsa“). Juhuse tahtel kuuleb Jean-Pierre seda jutuajamist pealt. (Vt katkendit nr 2.)

Séverine teatab, et ta on otsustanud käsikirja avaldada ja palub korraldada kokkusaamise Victoriaga. Tegelikult ei kavatseda ta seda teha, vaid tahab üksnes Victoriale näkku vaadata ja öelda, kes ta on.

Patrice peab sõitma tööreisile Saksamaale autoriõiguste üle läbirääkimisi pidama. Tal on plaanis Célia tõlgiks kaasa võtta, et temaga koos komanderingu ajal hotellinumbris mõnusa aega veeta. Jean-Pierre kuueb seda pealt ning lausub nagu möödaminnes paar sõna saksa keeles. Séverine'ile tuleb idee saata Patrice komanderingusse koos Jean-Pierre'iga („sest nii on odavam, te magate ühes toas, Célia puhul oleks ma pidanud kahe eraldi hotellinumbri eest maksma“), sest too oskab saksa keelt väga hästi ja palju paremini kui Célia. Patrice on tulivihane, kuid peab suu kinni, kartes, et Jean-Pierre lobiseb Séverine'ile välja, et Patrice petab viimast Céliaga. (Vt katkendit nr 3.)

Victoria tuleb kirjastusse Séverine'iga kohtuma, paha aimamata. Séverine paljastab talle, et tema ongi Jean-Pierre'i esimene naine. Jean-Pierre saab teada, et tal on Victoriaga kaksikud, kes on nüüdseks juba suured. Séverine tunnistab Jean-Pierre'ile, et Guillaume on tema poeg. Guillaume on ammu tahtnud teada, kes ta isa on, kuid Séverine on seda teemat alati vältinud. Nüüd hüppab ta isale kaela. Jean-Pierre paljastab Séverine'ile Patrice'i truudusemurdmise. Séverine vallandab Célia ja Patrice'i. Finaalis, Séverine'iga lavale kahekesi jäänult, tunnistab Jean-Pierre, et tegelikult on tal raha ja kortergi alles ning et ta korraldas kogu selle lavastuse üksnes selleks, et Séverine tagasi võita. (Vt katkendit nr 4.)

HINNANG:

Näidend meenutab elujaatavuse, helguse ja õnneliku lõpu (kunagi kadunud lapsed leitakse üles) kui ka peaaegu laitmatu klassitsistliku teatri kaanonitest kinnipidamise poolest (tegevuskoha- ja tegevusliini ühtsus igati, ajaühtsus väikeste mööndustega) pisut Molière'i „Scapini kelmusi“, aga kellavärgina töötava rütmi ja koomika ning säravate dialoogide poolest ka 19. sajandi *théâtre de boulevard*'i meistreid Labiche'i ja eelkõige Feydeau'd (80. aastatel Vanemuises mängitud „Kirp kõrvas“).

Samas on tegemist sotsiaalse mõõtmega (paljastab praeguse Prantsuse tööturu halastamatust), resoluutselt tänapäevase keelekasutuse ja probleemidega komöödiaga. Éric Assous kirjutas selle näidendi spetsiaalselt Roland Giraud'le ja Maaïke Jansenile, kes mängib ilmse mõnuga. Nagu juba eespool toonitatud, koomika väljakandmine eeldab energilist, karismaatilist ja väljapeetud 60 ringis naisnäitlejat.

KATKENDID:

Katkend nr 1

JEAN-PIERRE (*karjudes*): Koristajaks???!!!!!! Séverine, mul on MBA! Ma olen sama hästi kui vaaraode varandusi hallanud!

SÉVERINE: Teie, töötud, olete kõik ühe vitsaga löödud. Aita teid, aga teile pole kunagi küllalt. Algas ei ole just paljutöötav, Auguste!

JEAN-PIERRE: Ma ei hakka ju ometi imejaga tolmu võtma ja prügikaste tühjendama?!!

SÉVERINE (*talutab Jean-Pierre'i ukсени*): Hästi. Ärme sellest rohkem räägime. Anna andeks, kui ma sind solvasin, ma ei teinud seda meelega. Önn kaasa, Jean-Pierre. Ma olen kindel, et kõik saab korda. Igal juhul hoia mind kursis. Head aega!

Séverine süveneb töösse. Jean-Pierre saab ultimaatumist aru.

JEAN-PIERRE (*tulivihase*lt): Koristaja? Kitliga või?

SÉVERINE: Muidugi, mis sa arvasid, et Armani ülikonnas või. Ilus puhas kittel on igal juhul etem kui augulised kingad ja kortsus püksid!

JEAN-PIERRE: Sa maksad kätte? Kas see on kättemaks?

SÉVERINE: Sa tahad seda tööd või ei? Ma ei kuulnud su vastust.

JEAN-PIERRE (*hingevaluga*): Tahan. Ja mis palk on?

SÉVERINE: Mis palka puutub, siis ära unista. Ajad on rasked, raamatupidamisele tunduks ebanormaalne, kui ma sulle sellise sitase töö eest rohkem kui miinimumpalka maksaksin.

JEAN-PIERRE (*alandatult*): Sellises ... jah, muidugi ...

SÉVERINE. Tööpäev kestab sul hommikul kella viiest kuni õhtul kella üheksani.

JEAN-PIERRE (*rabatult*): Mida???!!! See on ju orjus! Kuusteist tundi päevas!!!

SÉVERINE: Sul on päeva jooksul ette nähtud puhkepausid, aga on väga oluline, et sa saad hommikul ja õhtul rahus töötada, nii et personal sind ei sega. Päeval käid ja ajad paar asja korda, parandad ja putitad ja käid koeraga jalutamas. *(Siseneb Célia.)* Célia, laske meie uue puhastusteenindaja jaoks tähtajaline tööleping koostada. Ta alustab homme, ühekuulise katseajaga loomulikult, ja kui me temaga rahule jääme, siis me pikendame seda tähtajalist lepingut. Auguste, te peate kandma normidele vastavat tööriietust ja hääletuid ja lõhnatuid jalatseid. Loomulikult võetakse teil see kõik palgast maha.

JEAN-PIERRE: Kui juba, siis juba.

SÉVERINE *(Céliale)*: Miinimumtunnipalk. Tööaeg 35 tundi nädalas.

JEAN-PIERRE *(protesteerib)*: 35 tundi nädalas? Aga ma ju töötan palju rohkem! 16 tundi korda 5 tööpäeva teeb ju kokku 80 tundi nädalas!

SÉVERINE *(korrutab taskuarvutil valesti)*: Ei, ei. See teeb 35 tundi nädalas. *(Näitab Jean-Pierre'ile taskuarvutit)*. Vaadake ise, Auguste!

Katkend nr 2

GAÉTAN: Käsikiri on minavormis. See on lugu 24-aastasest ilusast naisest, kes niidab mehi nagu loogu ja kes kohtub ühel päeval abielus ärimest ja armub temasse.

SÉVERINE: Midagi erakordset siin nüüd küll ei ole, aga miks mitte.

GAÉTAN: Originaalsem on see, et see pankur petab oma kliente, ta käitub kõigi suhtes lihtsalt jõledalt ja ta läheb oma naisest vähimategi süümepiinadeta üleöö lahku!

SÉVERINE: Kes selliseid tüüpe kohanud ei oleks!

GAÉTAN: Aga see on eriline frukt! Äärmiselt koloriitne kuju! Näiteks ta ütleb „naised on nagu jogurt: neil saab kõlblikkuskuupäev lihtsalt otsa“.

SÉVERINE *(saab aru, kellest jutt käib)*: Neil saab kõlblikkuskuupäev lihtsalt otsa?!

[...]

GAÉTAN: Ta viskab naise tänavale ja hakkab elama armukesega, kes ongi minavormis jutustaja. [...] Alles siis saab jutustaja aru, et tegemist on võika tüübiga, kelle motoks on „teiste nõrkuses peitub minu jõud“. See lause ilutses

muide suurelt tema töökabinetis. Raamat kirjeldab seda, kuidas mees kasutab iga naisega, kes talle ette jääb, ühte ja sedasama hävitustehnikat.

SÉVERINE (*vaatab Jean-Pierre'ile otsa*): Lihtsalt võrratu! Võrratu!!!

JEAN-PIERRE (*läbi hammaste*): Jabur!

SÉVERINE: Ja kes selle kirjutas?

GAÉTAN: Autor soovib ilmselt anonüümseks jääda. Allkirjaks on ta pannud V. Teine omapärusus on, et raamatus puuduvad eesnimed, kogu aeg ainult initsiaalid. Raamat on päevikuvormis. Ma arvan, et see on tõestisündinud lugu. Selle kaabaka initsiaalid on JP. Ma kujutan ette, et Jean-Paul!

SÉVERINE (*vaatab Jean-Pierre'ile otsa*): Või Jean-Pierre?!

Jean-Pierre teeskleb kõhahoogu. Tegelikult on ta väga mures, sest ta saab aru, et „Kaabaka portree“ on temast endast.

SÉVERINE: Mis teil viga on, Auguste?

JEAN-PIERRE (*ikka kõhides*): Vabandust, see on vist see plekieemaldaja. Mul on vist allergia!

SÉVERINE (*jäiselt ja töösse süvenedes*): Ei, Auguste! Seal on veel üks plekk! Mis te ei näe või? Hõõruge!

JEAN-PIERRE (*ohates, tal on väga raske edasi kuulata*): Hea küll.

[...]

SÉVERINE: Kas autor ise seda naist tundis?

GAÉTAN: Ei. Ta ei ole teda kunagi kohanud, ta ei tea isegi seda, kuidas ta välja näeb, ta kasutab tema kohta ainult eesnime esitähte S! Nagu Sophie, ma arvan, või Solange!

SÉVERINE: Või Séverine!

GAÉTAN (*ta ei kujuta ettegi, et Séverine on asjast aru saanud*): Või, Séverine, muidugi, miks mitte! Igal juhul on tunda et see on tõestisündinud lugu! Ja eriti õnnestunud on selle JP portree! Pesuehtne ärivaistuga jõmm! Ülbe, egoistlik, lehvitab oma rahapatakat ja mängib tuusa! Eneseimetlejast kaabakas, hetero kogu oma õuduses!

SÉVERINE: Loe mulle üks jupp ette, et ma saaks aru, mis stiilis see on kirjutatud.

JEAN-PIERRE (*väga vaikselt*): Kurat küll ...

GAÉTAN: Näiteks ühes kohas ta ütleb selle mehe kohta ... ee ... (*otsib käsikirjast*) vot, mulle meeldib see koht: „Iga kord, kui me seksisime, käskis JP mul endale hinde panna. Kui ma talle kümnepallisüsteemis kaheksa panin, siis see tal tuju eriti heaks ei teinud. Mind ta ka hindas. Ja kui ma positiivset hinnet ei saanud, siis ta lohutas mind sellega, et tema naine ei saanud kümnepallisüsteemis kunagi üle kahe!

[...]

SÉVERINE: Loe mulle veel mõni koht ette, Gaétan, ma kohe tunnen, kuidas see raamat mulle meeldib!

GAÉTAN: „Ma ei olnud esimene naine, kellega JP S-i pettis. Ta hakkas oma naist juba varakult petma! Pulmaõhtul õnnestus tal kabistada ühes C hotelli vetsus ...“ Ma ei tea, mida see C tähendab ...

SÉVERINE (*hetkegi kõhklemata*): Chantilly!

GAÉTAN: Misasja?

SÉVERINE (*saab aru, et ta ei tohi lasta välja paista, et talle on kõik kohale jõudnud*): Võib-olla Chantilly!

GAÉTAN: „... õnnestus tal kabistada ühes C hotelli vetsus kahte saaklindu, kes olid ise nõus, kuigi nad olid samal ajal tema naise südamesõbrannad.“

SÉVERINE: Vaata aga vaata! „Tema naise parimad südamesõbrannad“! Kas ta nende kahe ... lirva initsiaalid ka kirja on pannud?

Jean-Pierre köhib kurgu puhtaks.

SÉVERINE: Kas minu sõnavara häirib teid?

JEAN-PIERRE: Ei, sugugi mitte!

SÉVERINE: On siis initsiaalid või ei?

GAÉTAN: L ja S.

SÉVERINE (*on aru saada, et talle on selge, kes need naised on*): L ja C? ... Näiteks Liliane ja Caroline?

GAÉTAN: „Petmine pulmapäeval erutas teda harukordselt. Minu jaoks oli see seik jõe, aga iga kord, kui ta seda meenutas, paisus ta iha nii suureks, et tal tekkis tungiv vajadus minuga seksida.“

SÉVERINE (*ei usu oma kõrvu*): Mida!?

GAÉTAN: Ma loen seda, mis kirjas on.

SÉVERINE: Ta paneb omalt poolt juurde!

JEAN-PIERRE: Muidugi paneb!

Séverine ja Gaétan pööravad mõlemad näoga Jean-Pierre'i poole.

SÉVERINE (*karmilt*): Kuidas palun, Auguste?

JEAN-PIERRE (*võtab ninalt taskurätiku*): Vabandust, ega ma siis nimelt pealt ei kuulanud. Ma ei tea, kes selle käsikirja autor on, aga lõhnab rohkem provokatsioon kui tõestisündinud loo järele!

SÉVERINE: Mis ajast teie kirjandusteoste kohta oma arvamust avaldada julgete? Ega te siin toimetajana ei tööta!

JEAN-PIERRE: Ei tööta jah, aga ega ma siis sellepärast veel ...

SÉVERINE (*ei lase tal lõpuni rääkida*): Ainuke asi, mida teil lugeda kästakse, on see, mis teie peldikupottide küürimisvedeliku pudeli peale kirjutatud on! On arusaadav?

JEAN-PIERRE: On küll.

Katkend nr 3

SÉVERINE: Kas te rääkisite saksa keeles?

JEAN-PIERRE: Jah, ma ennast maha müüa ei lase.

SÉVERINE: Patrice, miks sa ei võiks Célia asemel Auguste'iga Münchenisse sõita?

PATRICE: Lolliks oled läinud või? Ega ma siis koristajaga komanderingusse ei lähe!

SÉVERINE: Céliad on mul siin endal vaja. Aga Auguste on siin nagu viies ratas vankri all!

JEAN-PIERRE: Aitäh teile komplimendi eest.

PATRICE: Kujutad ette, mis saab, kui ma kojamehega Saksa kirjastajate ette ilmun? Mitte keegi ei võta mind siis tõsiselt!

SÉVERINE: Riided teevad inimese. Kui me ta korralikult riidesse paneme, siis on kõik tipp-topp!

PATRICE: Ära nüüd jama, Séverine, ainuke asi, mis ta saksa keeles öelda oskab, on „kus raudteejaam on?“ ja „hapukapsast palun!“ Ta ei suuda sõna-sõnalt professionaalseid läbirääkimisi tõlkida!

SÉVERINE: Auguste!

JEAN-PIERRE: Jah?

SÉVERINE: Tõlkige mulle „tere, kallid sõber, kui ilus päev, kas pole“!

JEAN-PIERRE: *Guten Tag, lieber Freud, was für ein wunderschöner Tag, nicht wahr?*

PATRICE (*ärritatult*): Midagi keerulisemat! „Teie kirjastus loovutab meile 45% brutotulust.“

JEAN-PIERRE: *Ihr Verlag wird uns fünfundvierzig Prozent der Bruttoeinnahmen überweisen!*

Patrice'il ... ja Séverine'il venivad näod imestusest pikaks.

PATRICE: Kus te saksa keelt õppisite?

JEAN-PIERRE (*tagasihoidlikult*): Mu vanaisa oli Baierimaalt pärit. Tema nimi oli Günther Otto von Pichardt.

PATRICE (*raevus*): Suurepärane! Tõlkige „Seda romaani on maailmas müüdnud juba poolteist miljonit eksemplari ja selle autori avastasime meie! Lisaks oleme me saanud palju paremaid pakkumisi, kui see, mis teie meile tegite, ja me võime need pakkumised iga kell vastu võtta.“

JEAN-PIERRE (*nagu une pealt*): *Dieser Roman wurde weltweit eineinhalb Millionen verkauft, und wir haben den Autor entdeckt. Außerdem haben wir viel interessantere Angebote erhalten als die Ihren, aus welche wir jederzeit zurückgreifen können!*

Patrice'i nägu venib pikaks. Séverine kontrollib tõlget lepingust.

SÉVERINE: Anna andeks, aga tal on saksa keel palju paremini suus kui Célial!

PATRICE (*ta on sunnitud möönma*): Seda küll! Aga võib-olla ta ei taha Münchenisse sõita! Kas teile meeldib München? Seal on ju külm.

JEAN-PIERRE: Mulle õudselt meeldiks! Ja pealegi ei ole ma seal käinud!

SÉVERINE: Asi on otsustatud! Te lähete kahekesi!

PATRICE (*karmilt*): Auguste, ma juhin teie tähelepanu sellele, et palka te juurde ei saa ja preemiat ärge ka lootke! Ja ärge arvakegi, et te tänu sellele komandeeringule ametikõrgendust saate!

Katkend nr 4

JEAN-PIERRE: Mina usaldasid ja armastasid teid, aga niipea kui ma selja pöörasin, mis te mulle teete? Lapse! Vaat sellised need naised ongi! Laps on teie relv! Ma olin vaba nagu lind, aga üleöö tehakse minust mitmekordne sigitaja!

Ja loomulikult ei kavatsenudki te seda mulle öelda! Kas ma ei olnud seda ära teeninud? Nii jube elajas nagu mina ei tohiks üldse paljuneda! Teate mis? Kui ma oleksin teadnud, et mul on lapsed, siis ma oleksin hea inimene olnud! [...]

JEAN-PIERRE: Sa varjasid minu eest 25 aastat, et mul on poeg? Aga okei, kui sa teada tahad, siis mina ka valetasin sulle. Aga ära muretse, see oli palju tagasihoidlikum vale.

SÉVERINE: Lase tulla.

JEAN-PIERRE: Kas sa tõesti arvasid, et minusugusest mehest võib tänavapühkija saada? Ei, anna andeks – „puhastusteenindaja“? Muidugi, parajast summast rahast jäin ma ilma. Aga natuke panin ma mustadeks päevadeks kõrvale ...

SÉVERINE: Kui palju on natuke?

JEAN-PIERRE: Ainuke viis sinuga uuesti kokku saada oli tulla sinu juurde ilma selle rahata, mida sa kogu aeg oled vihanud. Et sa mind tööle võtaksid, üürisin ma korteri Le Plessis-Robinsonis, aga Pariisi kesklinna jätsin ma pisikese ulualuse alles. Läbi kahe korruse. 160 ruutmeetrit. Raha kohapealt olen ma natuke maha rahunenud. Siis ma lasin sul endast Auguste'i teha, Séverine, et sind tagasi vallutada. Ma sõitsin metrooga, sõin lõunaks kiirtoitu, kandsin sünteetikast sokke ... pesin peldikupotte!

SÉVERINE (*karjudes*): Aga see ju tähendab, et sa oled endiselt täpselt samasugune kaabakas nagu vanasti!! Valetaja, silmakirjatseja! No on mees, ma ütlen!!

JEAN-PIERRE (*samuti karjudes*): Jälle hakkab peale!

SÉVERINE: Muidugi et hakkab!!!

JEAN-PIERRE: Seda kõike, mis sa minuga oled teinud sellest momendist saadik, kui ma üle selle läve astusin, olen ma talunud ainult selle nimel, et sinuga uuesti kokku saada. Et sinuga koos olla. Et sind iga päev näha. Kui see sulle heameelt valmistab, siis selle raha ja selle korteri, mis mulle jäänud on, annan ma Punasele Ristile, toiduabiks või isegi uuele antikapitalistlikule erakonnale! Kui sa mulle andeks annad. Otsusta ise. Käsi mul kas jääda või jalga lasta. Aga käsi kohe praegu.

Séverine mõtleb järele. Paus.

SÉVERINE: Uks.

Jean-Pierre läheb ukse juurde.

SÉVERINE: Ei! Pane uks kinni, tumba.

Jean-Pierre läheb Séverine'ile juurde, et teda suudelda.

Eesriie.

(Annoteeris Margus Alver.)

DANIEL BESSE „Kõige parem õpetaja“ (*Le Meilleur Professeur*, 2005)

4N+4M

Daniel Besse on prantsuse näitleja, lavastaja ja näitekirjanik. Tema näidend „*Les Directeurs*“ on pälvinud Molière'i auhinna parimale prantsusekeelsele kirjanikule 2001. aastal, SACD auhind uuele talendile 2001.

TEGELASED:

Härra Rhinocéros / Ninasarvik – Hunt Rebase Lütseumi direktor

Härra Albatros / Albatross – Hunt Rebase Lütseumi prantsuse keele õpetaja

Härra Gibbon / Gibon – Hunt Rebase Lütseumi matemaatikaõpetaja

Härra Zèbre / Sebra – Hunt Rebase Lütseumi ajalooõpetaja

Proua Chouette / Öökull – direktori sekretär

Proua Chevreuil / Metskits – õpilase ema

Proua Autruche / Jaanalind – ajakirjanik

Preili Biche / Emahirv – Hunt Rebase Lütseumi õpilane

Märkus: kõik nimed on siin antud nii prantsuse kui eesti keeles, kuna nad on selgelt taotluslikult loomanimetused. Hunt Rebase (Loup Renard) asemele võib leida ka midagi paindlikumat, kuid võtsin seda kui pärisnime (Hunt eesnimi, Rebane perekonnanimi).

KOKKUVÕTE:

Näidendi süžeeks on intriig Loup Renard Lütseumis. Õpetajad rivaalitsevad omavahel parima õpetaja tiitli pärast, kui selgub, et üks koolis narritud õpilane on teinud enesetapu. Kooli direktor härra Rhinocéros lahendab nii õpetajate vastuolusid kui ka õpilaste ja nende emotsionaalsete emade probleeme. Riigi kaksteist parimat õpetajat saavad autasuks viis minutit televisioonis, tippajal parimas avalik-õiguslikus telekanalis. Humanistlik prantsuse keele õpetaja Albatros, kelle direktor on välja valinud, ei pea tagasihoidlikkusest end selle au(hinna) vääriliseks, küll aga kandideerivad sellele tiitlile teised. Õpetaja Gibon ja Zèbre nõuavad, et parima õpetaja valikuks oleks kehtestatud kindlad kriteeriumid ja leiavad, et välja valitud Albatros on õpetajana vanamoodne. Olukorra ajavad segasemaks kiusatud õpilase ema, kes isata kasvavat poega kaitstes käib nõu ja lahendusi küsimas nii Albatrosilt kui Rhinocéros'lt, tuues nähtavale koolis tegelikult valitsevad üsna karmid suhted nii õpilaste endi kui õpetajate ja õpilaste vahel. Selgub, et poisile oli antud hüüdnimeks La Couille (Munand), kuna ta oli käinud vastaval operatsioonil ja üks õpetajatest oli selle klassi ees ebadiskreetselt avalikustanud. Suutmata narrimist välja kannatada, hüppab poiss aknast välja. Kuna poiss oli Albatrosi klassi õpilane, on selge, et Albatros ei saa olla üks riigi kaheteistkümnest parimast õpetajast, ning selleks tuleb valida keegi teine. Aega on vähe ja ülesande võtab endale see, kes seda kõige agaramalt endale tahab, ehk Zèbre.

HINNANG:

Intriig on terav ja sotsiaalne, kuid näidend ise pigem skemaatiline, üles ehitatud selgetele vastandustele ja konfliktolukordadele (pedagoogiline humanism vs ratsionaalsus ja karjerism). Dialogid on pedagoogiline dispuut, lõpptulemus suhteliselt etteaimatav.

KATKEND:

3. pilt

Direktori kabinet. Kolmapäeval kl 11.

1. stseen

Rhinocéros, Zèbre, Gibbon

ZÈBRE: Härra direktor, asi on tõsine.

GIBBON: Te mõistate, härra direktor, et antud asjaoludel sooviksime me otsustusprotsessis osalised olla, kuna teie otsused puudutavad kogu õpetajate kollektiivi, mida me esindame.

ZÈBRE: On ütlematagi selge, et me ei ole põhimõtteliselt nõus. Meid peetakse idiotideks. Selle ministri viimase idee taga on mingi trikk, mis näib peitvat mingit segast soovi kogu hariduskorraldust diskrediteerida, nii et me nõuame, et sellega ei hakataks maskeerima kõiki põhimõttelisi lahendamata probleeme ainult sellepärast, et neid asju ei taheta ära otsustada.

RHINOCÉROS: Te mõistate ju küll, et ministri esindajana selles lütseumis ei saa ma tema poolt tulevat otsust eirata. Ning ma pean tegema kõik, et see asi täide viia. Mis iganes oleks minu isiklik arvamus.

GIBBON: Seda me arvamegi.

ZÈBRE: Sellepärast me tahamegi, isegi kui me ei ole asjaga põhimõtteliselt nõus, selles osaleda.

RHINOCÉROS: Kuulan teid.

ZÈBRE: Niisiis, me peame teile ütleva, et meil on väga kahju, aga kuulsime seda uudist oma paremini informeeritud kolleegidelt nõlvaalusest lütseumist ... aga mitte teilt endalt.

GIBBON: Te olete pannud meid keerulisse olukorda /positsiooni.

ZÈBRE: Veidi alandavasse isegi.

RHINOCÉROS: Ma ei teadnud sellest asjast kuni tänase hommikuni. Ja täna hommikust alates oleme rektoriga sellega telefoni teel tegelenud. *(Telefonihelin.)* Väga hea, ühendage mind. *(Teistele.)* Vabandage mind. *(Telefonihelin.)* Ei, mitte veel, härra rektor ... see on keeruline ... jah, mul üks väike idee on, härra rektor ... mul on ajast veidi puudu ... ma tahaksin teile meelde tuletada, et minu lütseumis on siiski kakssada õpetajat ... see on iseenesestmõistetav, härra rektor. *(Paneb toru ära.)* See oli kolmas kord sel hommikul, kui ta mulle helistas. Näib, et ajakirjanikud pressivad peale. Pole vist vaja teile öelda, et selline mõte teie hulgast keegi välja valida, ei ahvatle mind. Mul ei ole talendikäti hinge. Kuid lahenduse peab leidma.

ZÈBRE: Te kindlasti mõistate, härra direktor, et me ei saa lasta teil üksi valikut teha. Otsus peab olema demokraatlik, mitte autokraatlik.

RHINOCÉROS: Mis on teie ettepanek?

GIBBON: Hetkel ei ole te veel kedagi valinud?

RHINOCÉROS: Ei, seda mitte. Ma mõtlen selle üle.

ZÈBRE: Kas pole mitte vajalik kõigepealt kriteeriumid määrata, härra direktor?

GIBBON: Valikukriteeriumid.

ZÈBRE: Selleks, et valik oleks võimalikult objektiivne.

GIBBON: Millised kriteeriumid teil parima õpetaja leidmiseks on?

RHINOCÉROS: On mitmeid võimalikke kriteeriume. Ma toetun esiteks järelevaatuse aruannetele.

GIBBON: Tuleb olla tähelepanelik, sest inspektorid on mõnikord väga erapoolikud.

RHINOCÉROS: Arvesse saab võtta õpilaste eksamitulemusi.

GIBBON: Uue korra järgi ei vali õpetajad endale õpilasi.

RHINOCÉROS: Mina saan toetuda ka vanemate arvamusele.

ZÈBRE: See on küll üllatus. Vanemad ei ole otsustajad, kes on hea õpetaja ja kes mitte.

RHINOCÉROS: Olen teiega nõus.

ZÈBRE: Õpilaste vanemad ei ole meie tööandjad. Me ei ole nende palgal.

GIBBON: Vanematel on kahjuks kalduvus haridust ja kaubandust segi ajada.

RHINOCÉROS: Sellepärast ei kavatse ma seda kriteeriumit jätta. Ma eelistan arvestada tööpanuse kvaliteeti. Pühendumist, muidugi!

ZÈBRE: Ma ei saa aru, mille nimel see, kes teeb rohkem, kui talle makstakse, on parem kui see, kes teeb täpselt nii palju, kui talle makstakse.

GIBBON: Ega siis see, kes kõige rohkem kontrolltöid parandab, ei ole tingimata kõige parem.

ZÈBRE: Kõik sõltub parandamise kvaliteedist.

RHINOCÉROS: Täpselt.

GIBBON: Need, kes teevad oma töö kiiresti ära, ei tee seda tingimata hästi.

ZÈBRE: Olgem otsekohesed. On pühendunud õpetajaid, kes pole midagi väärt.

RHINOCÉROS: Jätame siis selle kriteeriumi kõrvale. Te ei tee seda tööd sugugi kergemaks, mu härrad. *(Telefon heliseb.)* Loomulikult, ühendage see kõne mulle ... jah, härra rektor, ma arutan parasjagu mõne õpetajaga asja ... kaks õpetajat on minu juures ... matemaatika ja ajalugu ... jah, ajalugu muidugi ... kindlasti,

matemaatika ... ah nii, juba!? ... jah, aga te teate, härra rektor, siin on see eriti keeruline ... ma hoian teid kursis.

(Paneb toru ära.)

Ma ei tea, kuidas seda tehakse, aga praeguseks on juba neli õpetajat kaheteistkümnest värvatud. Isegi nõlvaaluse lütseumi direktor on leidnud.

ZÈBRE: Milliste kriteeriumite järgi?

RHINOCÉROS: Kuulge, ma ei tea ju.

ZÈBRE: Meie pakume välja objektiivseid kriteeriume. Ja me toetume lihtsatele kaalutlustele: see, kes peab kõnelema, ja kõnelema meedias, peab kõnelema hästi. Ja tal peab olema midagi ütelda. Sellepärast ma arvan, ja minu kolleeg ei vaidle sellele vastu, et tuleb valida õppeainete funktsioonide järgi. Te saate väga hästi aru, et kehalise õpetaja ja ajalooõpetaja puhul tuleb valik kiiresti. Ajalugu on aine, milles mõeldakse.

GIBBON: Kuid see ei ole ainult ajaloos. Ka matemaatikud mõtlevad. Ja vähemalt mõtlevad loogiliselt. Vabandage mind, kui ma ägestusin, härra direktor.

ZÈBRE: Olgugi et õpetaja, kelle peale te mõtlete, peab kõnelema hariduse teemal, vastasel juhul, milleks ta üldse peaks kõne pidama ... Kõne peaks olema mingil viisil poliitiline. Või muidu, milleks see üldse?

RHINOCÉROS: Härrad, ma pean teie kriteeriumid meeles. Praegu pean selle üle järele mõtlema.

ZÈBRE: Ma saan väga hästi aru, et olukord on pakiline. Kui te soovite minuga nõu pidada, siis ma olen lähimatel tundidel täielikult teie käsutuses.

GIBBON: Mina samuti, härra direktor.

RHINOCÉROS: Ma tänan teid, härrad.

GIBBON: Sellegipoolest on üks asi, milles me oleme kõik ühel nõul – et ei ole olemas „parimat õpetajat“.

RHINOCÉROS: Kuid minister nii ei arva, kahjuks.

(Annoteeris Riina Oruaas.)

DENISE BONAL „Perekonnapilt“ (*Portrait de famille, 1983*)

Esietendus – 1984, Théâtre de l'Est parisien

http://entractes.sacd.fr/oeuvre_print.php?idoeuvre=397&l=ma

3N+4M

Denise Bonal on sündinud 1921 Alžeerias, on prantsuse näitleja ja näitekirjanik. 2004. aastal pälvis Bonal näidendi „Perekonnapilt“ eest Molière'i auhinna kui parim elav prantsuskeelsele näitekirjanik.

TEGELASED:

Louise, ema

Albert, tema vanem poeg, 27-aastane

Armelle, tema tütar, 25-aastane

Patrick, tema noorem poeg, 19-aastane

Raymond, Armelle'i elukaaslane

Assia, Patricku kihlatu

Pinchard, naaber

Autori märkus: Kirjavahemärkide puudumine Louise'i tekstis ei tähenda originaalsuse-taotlust. See on vaid katse paremini tõlkida seda sassikeerdunud sõnade ja mõtete voolu, mis iseloomustab teatud inimeste kõnelemisviisi, ning anda seda osa mängivale näitlejale vabadus sellist väljendusvormi korrastada ja valitseda.

KOKKUVÕTE:

Näidend räägib lumpenproletariaadi piiril olevast perekonnast. Ema Louise'i vanem poeg Albert on just pärast järjekordset enesetappu haiglast välja saanud, noorem poeg Patrick on välja saanud vanglast, tütar Armelle elab koos töötu muiduleivasööjast noormehega, kellelt ta ootab last. Näidend on kaheteistkümnes pildis, millest kaks on Louise'i katkendlikud sisekõned.

I-II

Tegevus toimub Louise'i korteris. Näidend algab Louise'i sisekõnega, jätkub Louise'i ja Raymondi, Louise'i väimehe kõnelusega. Jutt käib vanema poja enesetappudest ja probleemidest (Albert ei leia naist), kaheksateist kuu jooksul teist korda rasedast Armelle'ist, naabrist (viie lapsega üksikisa, kes töötab öösiti, et päeval lapsi kasvatada), koerast. Louise'il on valge koer, kelle nimi on Black. Ta oli koera leidnud pargist, kus loom valvas pargipingil surnud meest.

III

Tuleb naaber Pinchard, et küsida söögi tegemiseks õli, mis oli tal kodus otsa saanud. Ta ei taha minna araablase poodi, kuigi see on pühapäeviti avatud. Pichardi kurdab oma elu üle – naine on ta maha jätnud, jooksis ühel päeval soola ostma, kui see oli kodust otsa saanud, ja ei tulnudki enam tagasi.

IV

Järgmises stseenis tuleb Assia, Patricku araablasest tüdruk. Patrick on kohtumisele hiljaks jäänud, Assia ja Louise tutvuvad. Tuleb Patrick, kelle mootorratas oli varastatud sel ajal, kui ta mänguautomaadiga mängis. Assia ütleb Patrickule, et ootab last. Kui Assia isa lapsest teada saaks, peaks tüdruk islami seaduste järgi kolima maale tädi juurde ja tema isa tapaks Patricku. Assial on hirm, sest ta teab, et isa on ostnud kirve. Assia ja Patrick peavad abielluma, kuigi Patrickul pole raha ja nad mõlemad on väga noored (19 ja 17). Assia on kabiili päritolu perekonnast, kust järgitakse islami traditsioone, kuid Prantsusmaal üles kasvanuna on ta ise üsna vabameelse käitumisega.

V

Louise'i ja Alberti kõnelus. Albert on peale järjekordset enesetapukatset haiglast välja saanud, ta on depressiivses ja ükskõikses meeleolus. Kõneldakse Armelle'ist, haiglast, jms. Louise ütleb talle, et tal ei ole enam rahaliselt võimalik oma suitsiidset poega Alberti mööda linna otsimist ega igakordset haiglaravi kinni maksta, et ta ei jaksa enam ka psüühiliselt.

VI

Louise, Patrick, Raymond, Armelle vaidlevad Assia ja Patricku abielu üle. Patrick kaitseb Assiat Armelle'i ja Louise'i rünnakute eest, Raymond viskab kohatuid nalju, Albert hoiab tagaplaanile, kuid asub pigem Patricku poolele. Tulevad ilmsiks vaesuse põhjustatud frustratsioon, võõristus araablase

suhtes, omavahelised vastuolud (eriti Armelle'iga). Patrick tutvustab Assiat perekonnale kui oma tulevast naist.

VII

Vahestseen – Louise'i sisekõne oma luhtaläinud noorusarmastusest.

VIII

Alberti ja Assia kõnelus. Albert on töökoha leidnud, Assia saab teada, et Patrick on huligaansuse pärast vangis istunud. Assia räägib, kuidas õpetaja teda koolis araabia päritolu pärast mõnitas ja kuidas Assia sellele vastas. Albert kõneleb oma suitsiidsuse põhjustest.

IX

Armelle'i ja Louise'i kõnelus. Armelle'ile hakkab vastu, et Albert töötab haigla surnukuuris. Naised tülitsevad, Armelle süüdistab Louise'i, et ta eelistab poegi, eriti Alberti temale. Armelle ei ole mitte millegagi rahul.

X

Arutatakse pulmaplaane. Louise tahab kanda valget kleiti, kuid lapsed on selle vastu – see toovad ebaõnne, kui keegi teine peale pruudi pulmas valges kleidis on. Armelle'i armukadedus süveneb, kui Louise on valmis Assia pärast üsna suuri kulutusi tegema. Pidevalt on õhus rahapuuduse teema. Vennad on välja mõtelnud plaani, kuidas raha juurde saada – röövitud on mõned päevad tagasi surnud rikka mehe laip, peidetud Louise'i voodi alla, ja nüüd loodetakse selle eest suurt lunaraha saada. Otsustatakse, et ka Armelle ja Raymond abielluvad samal päeval.

XI

Louise ja Armelle tülitsevad pulmakorralduse ja sõrmuste pärast. Röövitud surnukeha eest ei ole kadunud lähedased nõus lunaraha maksma. Raymond ütleb, et tal on plaan, kuidas olukorrast välja tulla, kuid milles see seisneb, ei selgugi.

XII

Laulatusehommik – segadus ja pinged on haripunktis. Armelle õelutseb, sest ema on tema peale oluliselt vähem raha kulutanud. Kuna Assia isa on Mekas palverännakul, on ta kutsunud tunnistajaks oma venna, kes on aga alaealine – seega on abielu ohus. Patrick on saanud aru, et Assia on raseduse kohta valetanud. Kõigest hoolimata on perekond lõpuks peaaegu valmis, et

kahekordsele laulatusele minna, kui naaber Pinchard juhib tähelepanu sellele, et kaks pruutpaari on ebavõrdselt koheldud: oma tütre lihtsas kastanpruunis rasedakleidis laulatusele saatmine on skandaalne, kui araablasest minia kannab uhket valget kleiti. Armelle muutub hüsteeriliseks ja süüdistab kogu oma ebaõnnes ema. Assia tunnistab Albertile, et korraldas abielu selleks, et isa võimu alt minema pääseda. Kõik laguneb laiali, kõik jooksevad minema ja me ei saagi teada, kes neist abielluma jõudsid. Louise jääb koos Pinchardiga uhke pidulaua äärde.

HINNANG:

Näidend on abstraherimisel kergelt seebiooperlikuks muutuvast süžees hoolimata paeluv. Suurem osa tegevusest on köögilauavestlused perekonnaliikmete ja naabrite vahel. Väiksed nägelused, rahatülid, depressiivsus, kohanemine või kohanematus uute ühiskondlike suhetega. Näidatakse, kuidas ühte tavalisse prantsuse perekonda tuleb teisest rahvusest naine, milliseid eelarvamusi see tekitab jne. Konkreetselt Prantsuse araablastega seotud rassismiprobleemi teemal leiaks ilmselt leiaks mõne kaasaegsema teksti, kuid võõraviha ja vaesunud perekonna omavaheliste suhete lahkamise osas on näidend osavalt ja tugeva sisemise pingega üles ehitatud. Nappide argiste dialoogide ja vähese tegevuse abil on loodud sotsiaalne pilt, mis ei muutu läägeks ega näpuga näitavaks, vaid mustaks komöödiaks.

KATKEND:

IV

ASSIA: Mina olen Assia.

LOUISE: Sisse.

ASSIA (*ei liiguta*)

LOUISE: Tulge sisse.

ASSIA (*tuleb tupp*)

Paus.

LOUISE: Istuge.

ASSIA: Tänan. Nii on hästi.

Ta jääb püsti seisma, jäigalt, Louise'i poole vaatamata.

Patrick ei ole siin?

LOUISE: Kas tema palus teil siia tulla?

ASSIA: Jah, tema

LOUISE: Patrick jääb alati hiljaks, ta ei tule kunagi õigel ajal.

ASSIA: Ta ütles mulle, et kell seitse.

LOUISE: Kui ta ütles seitse, siis võib arvata, et kümme.

Vaikus.

Kas kohvi soovite?

ASSIA: Ei, aitäh, proua.

LOUISE: Või münditeed?

ASSIA: Münditeed?

LOUISE: Patrick ütles, seda juuakse teie juures.

ASSIA: Ei, aitäh, mul ei ole janu.

Paus.

Ja ma ei joo münditeed.

LOUISE: Kuidas teie nimi oli?

ASSIA: Assia.

LOUISE: See on itaalia nimi?

Kerge paus.

või armeenia?

ASSIA: See on nimi, mida mu isa mulle panna tahtis.

Paus.

LOUISE: Te õpite veel?

ASSIA: Jah, ja ei. Teen kutsetunnistust.

LOUISE: Ahjaa, õpite meditsiinõeks.

ASSIA: Meditsiiniõeks? Ei, juuksuriks.

LOUISE: See on ka hea amet. Ja koos jootrahaga võib saada kaks kuupalka.

ASSIA: Ma ei tee seda jootraha pärast, mulle meeldib juuksuritöö.

LOUISE: Üks ei takista teist.

Paus.

Aga mulle eriti ei meeldiks töötada teiste inimeste kõõma ja juustega, mis on rasvased nagu kanapuljong.

ASSIA: On ka kuivi juukseid.

Paus.

LOUISE: Mina olen Patricku ema.

ASSIA: Meeldiv tutvuda, proua.

LOUISE: Istuge.

ASSIA: Aitäh.

Istub.

Teie juures on väga valge.

LOUISE: Siin ei ole kogu korrastamine lõpetatud me kolisime alles sisse meie perekonnale meeldib vahetada linnaosa kuna mulle ei meeldiks öelda et oled seal nagu teeviit elu lõpuni ja me tunneme teisi apteekreid.

Paus.

Kui tohib küsida, kus teie elate?

ASSIA(*kõheldes*): ... Põhjapoolses linnaosas. Seal, kus puud on ...

LOUISE: Puud? Mis ajast?

ASSIA (*teeb liigutuse, mis ütleb, et ta ei tea*)

LOUISE: Kui ta mootorrattaga tuleb on seda kaugelt kuulda ta äratab kogu kvartali sellega üles ta kulutas selle jaapani motika peale terve varanduse.

ASSIA: See on ilmselge.

LOUISE: Kas olete sõitnud sellega?

ASSIA: Mitu korda.

LOUISE: Ta mõtles mootorrattale juba koolis see pidi ühel päeval nagunii juhtuma.

ASSIA: See on ohtlik.

LOUISE: Sedasorti masinaid peab oskama juhtida aga Patrick on alati osanud nagu tema isagi sünnist saati mootorrattur.

ASSIA: Eriti vihmastel päevadel.

LOUISE: Kui ta oleks koolis tahtnud samamoodi tööd teha nagu ta mootorratta saamiseks ilma vaheajata rohkem kui aasta jooksul samade pükstega tööl käis võiks ta praegu olla loomaarst voh kus oleks kuldaväärt amet maal kus on rohkem kasse ja koeri kui töölkäijaid

kas teil on mõni?

ASSIA: Minu isa ei taha.

LOUISE: Siin majas olen mina see kelle sõna maksab. Mis, Black?

Vaikus.

ASSIA: Mu isa ostis kirve.

LOUISE: Metsa jaoks?

ASSIA: Ei, mitte metsa jaoks.

Paus.

LOUISE: Igaüks elab nagu mõistab.

Vaikus.

PATRICK (*riietatud šikilt moe järgi, tuhiseb sisse, mootorrattakiiver käes*): Tervist!

LOUISE: Ma ei kuulnud sind tulemas kuigi ma kikitasin kõrvu.

PATRICK: Pole enam ratast!

LOUISE: Juhtus õnnetus?

PATRICK: Ei. Parem.

LOUISE: Varastati ära?

PATRICK: Näib nii.

LOUISE: Aga lukk?

PATRICK: Ratta küljes.

LOUISE: Ja kuidas siis nii?

PATRICK: Nad viisid ta kaubikuga hoobilt ära.

LOUISE: Samal ajal kui sina mängisid automaadiga nagu mingi narkar.

PATRICK: Mängusaalis kohtab huvitavaid inimesi.

LOUISE: Kas sa varguse kohta avalduse tegid?

PATRICK: Homme teen.

LOUISE: Alati homme nagu meie peres ikka alati

alati hiljem ja hiljem meiesuguste jaoks on see alati liiga hilja.

PATRICK(*Assiale*): Tere.

ASSIA: Tere.

LOUISE: Ma ütlesin et sa jääd alati hiljaks ... mitte ainult praegu kui sa pead töö leidmiseks end parandama.

(Annoteeris Riina Oruaas.)

ANDREÏ MAKINE „Maailm Gabrieli moodi“ (Jõulumüsteerium) (Le Monde selon Gabriel, 2007)

2N+4M

Vene päritolu **Andreï Makine** (s 1957) on üks tänapäeva tuntumaid ja tõlgitumaid prantsuse kirjanikke, kelle loomingu põhiosast võib kokku panna kireva ja üpris ülevaatliku mosaiigi Venemaa ajaloost viimase saja aasta jooksul. Tema 1995. aastal ilmunud romaan „Prantsuse testament“ (eesti keeles 1999) pälvis nii Goncourt'i kui ka Médicis' kirjanduspreemia.

EESSÕNA: Poeet ja türann

Ta oli kahtlemata kõige mõistatuslikum pealtvaataja terves teatri ajaloos ... Selleks õhtuks olid piletid viimseni välja müüdnud ja saal puupüsti täis, ometi näis näitlejate mäng olevat suunatud üksnes temale: sellele ülimalle Pealtvaatajale, kes varjas end looži hämaruses. Loožis, kus kakskümmend aastat varem oli istunud keiser. Ta oli tulnud *inkognito*, sest muidu oleks publik juba ainuüksi tema nime mainimisel värisema hakanud, püsti tõusnud, talle aplodeerinud, lavale selja pööranud. Näha tema kahvatut profiili, vuntsilõiget – see oli märksa haruldasem ja köitvam vaatepilt, kui ükskõik milline geniaalne lavastus.

Sel õhtul oli ta üks, mees, kes valitses kahesaja miljoni inimese saatuse ja lugematu hulga nii õelda valgustatud peade üle tervel planeedil.

Näidendi autorit oleks võinud pidada tema kõige suuremaks ideoloogiliseks vaenlaseks. Ja ometi polnud ülim Pealtvaataja kunagi lasknud teda surma mõista, olgugi et hukatud vastuhakkajate rida oli juba pikk. Näidendi tegelased väljendasid keeldumist režiimist, mille oli kehtestanud Pealtvaataja. Ja ometi ...

Ei, ta polnud isegi mitte andnud käsklust sundida vaikima ega tappa seda hulljulget näitekirjanikku. Kulmukortsutusest oleks piisanud: teater oleks kinni pandud, kirjanik maha lastud, näitlejad vangi pandud. Kõik selles lavastuses oli talle võõras ja ometi oli see seitsmeteistkümmes kord, kui ta sel õhtul oli tulnud vaatama oma lemmiketendust. Seitseteist korda! Ta istus oma

loožis, jälgis pingsalt näitlejate miimikat, kõrv püüdnud iga repliigi nüanssi. Võlutud, vapustatud, pisarateni liigutatud.

Mässumeelset autorit ei heideta kunagi vangikongi ja ühel päeval aitab ülim Pealtvaataja tal koguni teatris uuesti tööd alustada.

Stalin oli see mees, kes käis seitseteist korda Moskva Kunstiteatris vaatamas Bulgakovi näidendit „Turbinite päevad”. Tüürann ja poeet. Kummalisel kombel veetles diktaatorit see kunstiteos, mis oma vabadusega eitas diktatuuri.

Püüdsin kaua aega taibata, mis põhjustas seda Stalini vaimustust „hübematult nõukogudevastase näidendi” vastu, nagu seda paljastasid orjalikult ametlikud kirjanduskriitikud, kes püüdlilikult Partei ideoloogiat järgisid. Kirjamehed mõisteti sel ajal tuhandiku eest sellest, mida oli korda saatnud Bulgakov, vangilaagritesse jäätuma. Sageli piisas süüdistuseks ainuüksi nende intellektuaali staatusest. Millest siis selline leebus Stalini poolt selle näitekirjaniku suhtes? Millest see kireg näidendi vastu, mis nii avalikult hakkas vastu tema režiimi ainumõttele?

Üheks põhjuseks oli ilmselt just nimelt see siirus, millega Bulgakov kinnitas oma loojavabadust. Olles harjunud lipitsemise, veendumuste lodevuse, kurtisaanlike kunstnike roomamisega, tunnevad tüürannid hirmu otsese kokkupõrke ees. Bulgakovi allumatusepuhang mõjus Stalinile arvatavasti nagu senitundmatu ja võimas uimasti.

Kuid mulle tundub, et sellel tüüranni teatrilasel visadusel oli veel teinegi põhjus. Motiiv, mis peitus sügaval endise seminaristi südames. Tänu Bulgakovile avastas Stalin, et vangla-maailma kõrval, mida tema valitses, on võimalik ka üks hoopis teistsugune maailm. Väga alandlik ja inimlik sealpoolsus, transtsendentsus, mida kujuteleti ja elati läbi seal mõne meetri kaugusel loožist, kus ta end peitis.

Kui ta oleks sellised ideed tuvastanud mõnes raamatus, oleks see kiiresti sattunud tsensuuri musta nimekirja. Aga seal, laval, elustasid näitlejad juba seda teistsugust maailma, täitsid seda oma mängu hapra ja sõltumatu tõelisusega. Selle teatrimänguga, mis on tõelisem kui elu. Need inimkujud, mida tüürann oleks võinud ühe silmapilgutusega hävitada, äratasid ellu inimesi ja hingi, millest Stalin oli võib-olla unistanud kunagi teismelisena, kui ta oli omaks võtnud religiooni, algaja luuletajana.

Et mõista näitekirjaniku sõna tõelist jõudu, tuleb endale ette kujutada neid seitsetteist „Turbinite päevade” etendust ja Stalinit oma üksinduses, tõe lävel, mille vastu ta oli võimetu.

Just selles peitub türanni ja poeedi teatris aset leidnud kohtumise filosoofilise parabooli tähendus.

Iga pealtvaataja on tegelikult see ülim Pealtvaataja, kellel on õigus loota, et laval sünnib üks teine maailm, kus ta saab eksisteerida täielikumalt kui oma isiklikus elus.

Igal autoril peab olema julgust seista silmitsi selle umbuskliku ja isegi vaenuliku pealtvaatajaga, kellele oleks nii lihtne meele järele olla teda lõbustades, pealtvaatajaga, kes ootab õigustust maailmale, kus ta elab ja mida kujutatakse põhjapanevalt teistsugusel planeedil.

Just siis omandab lavakardina avanemine meie jaoks uue sünni tähenduse. Uue teelemineku tähenduse. Võimaliku lunastuse tähenduse.

„See on liig!” hüüatas Julien Gracq oma esimese näidendi proovis. Ülitugev emotsioon, kahtlemata, romaanikirjaniku jaoks, kes polnud harjunud nägema oma tegelasi luust ja lihast inimestena ringi jalutamas.

„Liig!” oleks võinud mõirata Stalin nähes bugakovlike tegelasi elamas maailmas, millest ta unistas ja mida ta samas kartis.

Jah, see „liig” ongi just nimelt selle teatris loodava elu põhiolemus.

Meie elust kaugemale ulatuv elu.

TEGELASED:

Neil on mitu nime: üks on lavanimi, sest nad on näitlejad, teine on eesnimi, mida kasutavad kolleegid, ja kolmas nimi viitab nende eelmisele elukutsele.

TORUKÜBAR (Ricardo, Ricardo Dutout [Eimiski/Eisugugi]) kuuekümnendates mees, vananev keigar, endine kirjastaja, praegu telešõude režissöör

68 (Maud) viiekümnendates naine, endine vasakpoolne ajakirjanik

REP (Georges) kuuekümnendale lähenev mees, endine humanitaarabi organisatsiooni liige

GAVROCHE (Hélène) algaja näitlejanna, kahekümne nelja-viie aastane

VANG (Gabriel) neljakümnendates aastates kirjanik

MUST aafriklasest tänavapühkija, umbes kuuekümnepäevane

KOKKUVÕTE:

Näitetrupp mängib iga päev stseenikesi, mida kirjutab nende tarvis (salapärane, telefoni teel korraldusi jagav) Suur Pildilooja (lõpus selgub, et tegelikult polegi teda olemas, ta on ühe näitleja, Ricardo, väljamõeldis, selleks, et ta saaks teisi oma tahtmisi tegema panna), neid stseenikesi filmitakse ja levitatakse televisiooni vahedusel (oluline küsimus on vaadatavuse suurendamine). Need on allegoorilised pildikesed, „meelelahutus” selle halvimal kujul, mille eesmärk on juhtida vaatajate tähelepanu kõrvale lähenevalt katastroofilt: nimelt surub Sein inimkonna eluruumi aina kitsamaks, ähvardades ta lõpuks lämmatada ja seina taga on väidetavalt tühjus, eimiski. Teinekord tekib näitlejatel kahtlusi ja küsimusi oma tegevuse õigsuse ja Seina suhtes, need aga surutakse maha (kas iseenda või kaasnäitlejate poolt) põhjendusega, et nii „on tarvis”. Ainsana Gabriel, kirjanik, räägib (julgeb rääkida) sellest, et Seina ähvardus on vaid näiline, et selle taga on samuti elu, seal on meri, öö ja inimese sammud rannakaljudel... ja Sein on vaid vabandus neile, kes ei julge/taha enam otsida tõde ja armastust. Poetiline sõna aitab meil vältida muutumist ühetaolisteks, mõtlemisvõimetuteks zombideks.

(Annoteeris Triinu Tamm.)

PHILIPPE MINYANA „Koridor“ (*Le Couloir*, 2004)

Esietendus 2004, Théâtre Ouvert, lavastajad Frédéric Maragnani, Philippe Minyana.

4N+5M

Philippe Minyana (Philippe Miñana) on 1946. aastal sündinud Prantsuse näitekirjanik ja lavastaja, alates 1979. aastast on ta kirjutanud umbes 40 näidendit ja ka ooperilibretosid.

TEGELASED: Võõras (Intrus), Vanem õde, Suur õde, Noorem õde, Väike Vend, Salliga mees, Surnud isa, Surnud ema, Tunnistaja

KOKKUVÕTE:

Näidend jaguneb nelja eristuvasse ossa: esimeses tuleb Võõras koju ja kohtub perekonnaga, teine on *flash-back* ja Tunnistaja ütlused juhtunud kohta, kolmas on öine „vaimude tund“ ja tegelaste unenäod, kus lavale tulevad ka surnud ema ja isa, neljas osa on teine päev.

Üks mees (Võõras) jõuab üle mitme aasta vanglast tagasi koju, kus on tema õed ja vend. Peale Võõra vangistamist on perekonda tabanud hulk õnnetusi, väike vend (tegelikult juba täiskasvanud mees) on jäänud metsas töötades pimedaks, perekond on kaotanud tulekahjus loomakarja jne. Nad ei ole omavahelistes suhetes enam kindlad, ega ka selles, kas Võõras tunneb oma perekonna veel ära. Majja tuleb salliga mees, kes avaldab nooremale õele kirglikult armastust, kuid suur õde saadab ta minema.

Tagasivaate (*flash-back*) stseenides hakkavad minevikusündmused lahti hargnema – Võõras läks koos oma sõbra Stéphane`iga jahile, kud tappis metssea asemel kogemata Stéphane`i.

Öösel kõnelevad õed, vend, Võõras ja surnud vanemad oma hirmudest ja kannatustest, Suur Õde töötamisest tselluloositehases ja õppimisest instituudis, Väike Vend oma õnnetusest ja ihast, Noorem Õde ühe mehe vägivaldsest surmast, mida ta oli pealt näinud, Võõras sellest, kuidas ta on kaotanud oma mälestused.

Teisel päeval painav olukord jätkub. Majja tagasi pöördunud salliga mees süüdistab Võõrast mõrvas, kuid perekond ignoreerib teda, mees lahkub vihasena. Noorem Õde kardab salliga meest paaniliselt. Millised on olnud salliga mehe suhted tapetud Stéphane'iga, ei selgugi. Lõpuks annavad tegelastevahelised pinged siiski lootust lahenemisele, suhted muutuvad mõistetavaks. Võõras ütleb näidendi lõpus, et on vaja võidelda, kuid pole mõistetav, mille vastu.

HINNANG:

Tekst on napp ja veidi sürrealistlik, kuid tal on oma võlu. Õhkkond on parajalt morbiidne ja dekadentlik. Lausestus on napp ja vihjeline, eiratakse tavapärasest lauseehitust ja kirjavahemärke, dialoogides on palju õhku, pause ja kordusi, mis annavad tekstile kummalise atmosfääri. Niigi napid dialoogid asenduvad „vaimude tunni“ stseenis teadvuse voolu sarnaste hüplike sisemonoloogidega.

KATKEND:

Teine päev. Järg ja lõpp

*Näeme neid elutoas, samas, kus oleme neid juba näinud. Vanem Õde lamab voodis. Noorem Õde raamatuga toolil üsna voodi lähedal. Suur Õde akna ees, veidi ärritunud. Maja sisemusest tuleb Võõras. Ja piinlikult täpsel moel hakkab endale hommikusööki valmistama. Siis siseneb **Väike Vend** ja ründab ilma pikema jututa. Ta pöördub Võõra poole. **Ta ütleb:***

Kui sa tulistasid metssiga ja kui sa tapsid meie naabri, siis keda sa tegelikult tappa tahtsid metssiga või naabrit

*Võõras, jahmunult, laseb tüki hommikusöögist põrandale kukkuda. Korjab selle üles ja **ütleb:***

Metssiga

*Kõhklus. **Võõras** pakub Vanemale Õele süüa. **Küsib talt:***

Tahad

Vanem Õde vastab:

Mul ei ole enam millegi järele isu

*Kõhklus. **Ja Vanem Õde lisab:***

Ma kannatan rohkem kui te ei mõtle

Suur Õde on läinud Nooremat Õde kōdistama. **Ütleb talle:**

Ma pean sulle haiget tegema

Ta naerab, hüpleb. Noorem Õde ei reageeri. Suur Õde on tagasi akna juures, veidi ärritunud. **Ja Väike Vend ütleb Võõrale:**

Ma ei usu sind

Ja **Vanem Õde** ohkab sügavalt ja ütleb:

Surrakse kui ollakse küllalt elanud

Suur Õde hakkab nutma, trambib jalaga. Võõras kugistab toitu. Noorem Õde, kes on oma raamatu kõrvale pannud, tõuseb, ja ilma järele mõtlemata, läheneb Võõrale ja embab teda hajameelselt, vaadates kogu aeg teisi, siis pöördub uuesti oma kohale, leiab uuesti oma raamatu. Võõras laseb sellel juhtuda. **Ja Vanem Õde ütleb nagu iseendale** (nutt kurgus):

Murrame pead et teada saada mida me peame tegema või mitte ja on võimatu minna eest võtmata endaga muud kui seda kogu seda pörgulikku mõteteringi (ma küsin endalt kas saatus on olemas) ja ühel päeval pean tõmbama risti oma väikese uhkuse peale

Võõras, kes kahe suutäie vahel on korraks magama jäänud, ärkab ja karjatab. Teised ei reageeri. **Võõras küsib:**

Kas ma rääkisin unes

Teised ei vasta. Ja **Võõras ütleb** kõvema ja selgema häälega:

Kui siseneda minu pähe võib seal näha hiiglaslikke vigastusi

Teda on märgatud. **Ta ütleb veel:**

Ma nägin kõige võimsamat vaenlast (seal kust tulen nägin teda) ja kõige võimsam vaenlane januneb vere järele

Kõik jahmuvad. Vanem Õde jääb teda vaatama. Suur Õde nuuksub ja, nutt kurgus, **ütleb nagu iseendale:** Ei oleks tohtinud seda vangki panna. Ta võib seda mitu korda korrata. Noorem Õde avab suu nagu hakkaks rääkima ega ei räägi. Ainult **Väike Vend**, kes on jäänud rahulikuks, **ütleb:** Niisiis on sul üks kohtuasi mu poiss. **Ja Võõras ütleb:** Ole vait. Kõhklus. Võõras sööb edasi. Siis omakorda murdub **Väike Vend. Ta ütleb:**

Kaks metallpuuri raks silmadesse

(Annoteeris Riina Oruaas.)

ÉRIC-EMMANUEL SCHMITT „Kiki van Beethoven“ (2010)

Komöödia (mononäidend)

1N

Esietendus Pariisis Théâtre La Bruyère'is 21. septembril 2010, planeeritud esietendus Brüsselis Théâtre Le Publicis 13. jaanuaril 2011. Pikkus 1 tund 15 min ilma vaheajata.

TEGELANE:

Nimitegelane on Schmittil mõeldud 60 ja 70 eluaasta vahele, kuid võiks vabalt olla ka vanem tunduvalt vanem (mõtlen Ester Pajusoole või Ita Everile). Pariisilavastuses mängis Kikid suurepärase ümberkehastumisvõimega 73-aastane Danièle Lebrun.

KOKKUVÕTE:

Küpsetes kuuekümnendates naine Kiki (Kiki on prantsuskeelsetes maades eesnime Christine deminutiiv), kes elab vanurite pansionaadis, ostab vanakraamiturult Beethoveni surimaski. See surimask muudab nii tema enda kui ka tema kolme sõbranna Zoé, Racheli ja Candie (Candie on prantsuskeelsetes maades eesnime Candice deminutiiv) elu. Kiki ei saa aru, miks Beethoveni surimask tummaks on jäänud ning miks ta enam Beethoveni muusikat ei talu. Näidendi lõpuks saavutavad kõik neli naist Beethoveni surimaskiga kontakti ning muusika tuleb nende ellu tagasi.

Tänu Beethoveni muusikale jõuavad kõik naised äratundmisele, mis neil ei lase elust rõõmu tunda, lepivad sellega, mida nad muuta ei saa (eelkõige Kiki leppimine poja enesetapuga 20 aastat tagasi ning miniaga suhete taastamine), ning aduvad, et õnneks vajalik on siinsamas käeulatuses.

Monoloog on originaalne, tulvil lopsakat huumorit ja elutervet eneseirooniat, meeliülendavaid hetki, naeru ja pisaraid. Rikas, mitmepalgeline roll 60. eluaasta künnise ületanud näitlejannale. Allegooriline monoloog kadunud noorusest, allasurutud emotsioonidest, kiivalt hoitud saladustest. Etenduses kõlab monoloogi vahele põimitud Beethoveni muusika. Finaalis kõlab „Ood rõõmule“.

KATKENDID MONOLOGIST:

Minu lapsepõlves mängisid Beethoveni surimaskid muusikat. Tarvitses neid ainult jälgida, et kuulda ülevaid, vapustavaid viise; neist paiskus alati välja sümfooniaorkester, kes hakkas hümni mängima, viiulid löid lõkkele, klaver mängis kirglikult ... Kui kuskil oli Beethoveni mask, siis kostis seal ruumis muusikat ...

[...]

„Kuulge, tüdrukud,“ hüüdsin ma, „miks me enam midagi ei kuule? Miks Beethoveni kujud tummaks on jäänud? Mis on juhtunud?“

Me vaatasime kõik neljakesi Beethoveni maski, mis tõepoolest vaikus. See vaikus oli sõjakas, läbilõikav, solvav.

„Kes on muutunud? Tema? Meie?“

Me olime kõik hetke vait ja siis pomises Rachel, kes ei kartnud kunagi ebameeldivaid märkusi lajendada:

„Meie loomulikult.“

No nii. Pärast selle esimese sümptomi ilmsikstulekut vandusime me üksteisele, et me uurime välja, milles asi on, et seda parandada.

Mina isiklikult selliste lubaduste nagu „esmaspäeval alustan ma dieeti“ või „sügisel hakkab ma hiina keelt õppima“ liimile enam ei lähe. Ma alustasin otsemaid Beethoveni kuuriga: ma ostsin terve karbi Beethoveni plaate ja hakkasin ennast kohe samal päeval ravima.

See oli lihtsalt talumatu.

Alguses ma arvasin, et asi on minu korteris. Niipea kui pala algas, ma lämbusin, ma tahtsin välja minna, ma mõtlesin endale igasuguseid kiireid käike välja, või haarasin telefoni, kuigi ma seda riistapuud silmaotsaski ei salli, ja olin valmis ükskõik kellele helistama, kas või oma miniale – näete nüüd ise, kui tõsine asi oli! – ja vestluse külge klammerduma. Ma sundisin ennast siiski asja mõistusega võtma ja oma lemmiktugitooli istuma jääma, sellesesamasse, kus ma tavaliselt ristsõnu lahendades säran. Tulemuseks oli see, et pärast paari Beethoveni takti hakkas põrand vankuma, seinad värisema ja ma kaotasin tasakaalu. Mine või hulluks. Nii juhtus ainult Beethoveniga, sest kui ma mingi muu muusika mängima panin, tango või Ameerika mesimagusa

džässipala, siis seinad ei liikunud, riiulid jäid paigale, põrand pidas vastu; aga niipea kui Beethovenit tuli, hakkas kohe karussell keerlema ja anti tormihoiatust!

[...]

Ma kuulasin Beethovenit igal pool. Isegi metros rongi oodates. Aga ma hakkasin üsna kohe rahulikumaid kohti eelistama, parke, ilma autoliikluseta tänavaid, parkimisplatse, kohti, kus ma võisin nüansse tajuda, nii *pianissimo*'s kui ka *triple forte*'s.

[...]

See, mis ma avastasin, oli veel hullem: kui ma oma makiga, kelle ma Ralfiks ristisin, pargipingil istusin ja kui Ralf Viieendat sümfooniast lõugas, siis tekitasin ma enda ümber tühjuse, inimesed hakkasid kartma, nad põgenesid tulistjalu pakku. [...] Beethoven peletas neid.

Ühel päeval jäi üks neljakümnendates meesterahvas – minu poeg oleks samavanune olnud – seisma ja neelas ühe sümfoonia kõik neli osa. Pärast lõpuakordi otsis ta midagi taskust.

„Kus teie rahataldrik on?“

„Mis rahataldrik?“

„Teie rahakarp. Kuhu ma raha panen?“ küsis ta, ise mulle münte ulatades.

„Ma ei kerja. Ma lihtsalt kuulan Beethovenit. See on tasuta.“

„Ah soo.“

„Kusjuures ilmselt ongi nii parem, sest kõik jooksevad niikuinii minema. Kas teie saate sellest aru?“

„Ma ei imesta. Ilu on talumatu. [...] Kui sa tahad tavalist elu elada, siis parem on ilust kaugemale hoida. Muidu saad sa omaenda keskpärasusest, oma armetusest aru. Beethovenit kuulata on sama, mis geeniusse sandaalidesse astuda ja saada aru, et nad on liiga suured.“

[...]

Vanadekodu on nagu teismeliste kodu. Täpselt sama! Sõbrad ja sõbrannad. Kuulutakse ühte kampa, teisi gruppe vihatakse ja omaette hoidjaid kritiseeritakse. Mõeldakse seksist, aga räägitakse rohkem kui tegutsetakse. Ja tehakse igasuguseid asju perekonna selja taga. Ainult selle vahega, et vanemate rollis pole mitte enam meie vanemad, vaid meie lapsed ja isegi lapselapsed, kes

meil silma peal hoiavad ja meiega riidlevad. Milline allakäik! Nad on täpselt sama tõsised ja käivad täpselt samamoodi pinda kui kunagi meie isad ja emad. „Söö korralikult, võta rohtu, käi võimlemas, ära tegele ohtlike spordialadega, treeni mäluharjutustega aju ...“ No on alles igavad inimesed!

Siis ma põgenen. Ei, mitte kauaks, ainult mõneks tunniks pärast lõunat, sest ma väsin kiiresti ära. Ma kondan neljateistaastaste mudilastega kaubamajades, proovin kleite, kõhklen, millist aluspesu valida, uurin ammendavalt parfüümiriivulit. Teinekord saan ma jälle oma kambaga kokku – Candie, Zoé ja Racheliga –, me istume kohvikus, sööme jäätist ja jõllitame tundide kaupa inimesi. See on meil jälle pubekatega ühine: me leiame, et täiskasvanud on nõmedad, jah, kõik peale meie on nõmedad. Ilmselt sellepärast, et me ei käi tööl, on meil vajadus naerda nende üle, kes tööl käivad.

Pansionaadis „Sirelid“ olen ma kõige suurem väljaskäija. Ilmselt sellepärast, et ma ei pea oma sugulastele aru andma, sest mul pole enam ühtegi sugulast, välja arvatud minia Élénore, aga meie suhted on nii jahedaks muutnud, et sellel temperatuuril pole loogiliselt võttes elu enam võimalik.

[...]

Pisut hiljem läksime me ekskursioonile, Candie, Zoé ja mina. Me liitusime ühe klubiga, kes meile igasuguseid üritusi pakub, alates peotantsukursustest joogani. Meil kujunes harjumuseks käia reisidel, mida klubi meile pakkus. Sellel aastal valis meie kõigi eest Candie. Veebruaris pakuti meile Loire'i oru losse, märtsis Saint-Tropez' randu, aprillis Toscana villasid ja mais Auschwitzi laagrit. Candie registreeris meid Auschwitzi laagri reisile, sest Loire'i oru lossides me olime juba käinud ja märtsis ja aprillis ei saanud ta minna. Ma arvan, et ta mõtles „laagri“ asemel „kämping“.

[...]

Õhtul hotellis tuli Rachel minu numbrisse. Ta oli jälle samasugune nagu peas nagu tavaliselt, väljapeetud ja uhke, ja ta küsis mu käest, ise vaevu üle läve astunud:

„Anna mulle Beethoven. Ma tean, et ta on sul kaasas.“

[...]

Ma kujutasin ette, mis nüüd saab. Et ta ütleb mulle, et pärast Hitlerit ei suuda ta enam Beethovenisse uskuda. Loogiline ju: kõik natsid jumaldasid

Beethovenit ja austasid Wagnerit. Tollal nautisid timukad kontserte ja oopereid ja pärast läksid tagasi tööle, juute hävitama. Kultuur ei takista barbaarsust, vaid hoopis võimaldab seda barbaarsust ignoreerida, nagu lõhnaõli võimaldab haisu varjata.

[...]

Aga oli hoopis vastupidi. Rachelile tulid maski vaadates pisarad silma:

[...]

„Kuuled, kui õrn see muusika on?¹ Ta on vägev, sest ta on õrn. [...] Ma kuulen teda nagu enne, pareminigi kui enne, sest ma tulin siia ja jalutasin meie kohutavas minevikus. Kuni eilse päevani ma põgenesin selle mineviku eest. Sellepärast Beethoveni maskid jäidki tummaks, kullake. Me kaitseme ennast traagika eest, me ei taha seda teada, me eelistame unustada. Kui me kannatuse suuruselt aru ei saa, siis ei saa me aru ka vapruse suuruselt. Sest kui me vaikust väldime, siis me ei kuule enam muusikat, mis vaikusest sünnib.“

[...]

Kui ma nägin, et Zoé naeratab, ekstaasis, Beethoveni maski ees, mille ta oli väljalülitatud teleka peale pannud, siis ma sain aru, et toimunud on metamorfoos.²

[...]

„Vaata,“ sosistas Zoé. „Siin ta ongi!“

Fuajest jalutas läbi Raoul de Gigondas. Pansionaadi „Sirelid“ ainuke dekoratiivne isane ... Mina isiklikult panin talle hüüdnime „Null Viga“, sest tal on kõik omadused, mida naine mehelt nõuab: ilus, puhas, lesk, viisakas, hea vestluspartner, riietub maitsekalt, lõhnab oivaliselt ja käib hea meelega õhtul teatris. Ta on nii täiuslik, et me kõik kardame teda, isegi Candie.

„See ei või tōsi olla, Zoé, kas sa panid Null Veale käpa peale?“

„Vaata,“ ütles Zoé mulle naeratades.

Raoul de Gigondas läks kirjakastide juurde, tegi enda oma lahti ja tõmbas sealt postkaardi välja. Ta asus seda kohe lugema. Null Viga luges vastu seina

¹ Hakkab mängima Seitsmes sümfoonia A-duur, op. 92, 2. osa *Allegretto*.

² Hakkab mängima Sonaat nr 8 C-moll, op 13 „Pateetiline“, 2. osa *Adagio cantabile*.

toetudes seda postkaarti mitu korda, ütles sõnu kõva häälega, justkui astumaks kaardiga lähedasse suhtesse. Ta säras rõõmust.

„Mina kirjutasin talle,“ sosistas Zoé.

[...]

Raoul de Gigondas ohkas, pani postkaardi pintsaku põuetaskusse, ihule nii lähedale kui võimalik, läks meist mööda ja ... läks majast välja.

„Aga ... aga ... Zoé ... ta ju ei rääkinudki sinuga!“

„Tule,“ kudrutas Zoé, „ma seletan sulle selle kõik Beethoveni juures ära.“

[...]

„Beethoven ei tundnud kunagi vastuarmastust. Aga ta uskus sellegipoolest armastusse. Ta pani isegi ühele teosele pealkirjaks „Kaugele armastatule“ ... Siis ma mõtlesingi järele selle üle, et tähtis on see, et armastus on olemas, mitte armastuses õnnelik olla. Ma armastan Raoul de Gigondasi ja ma kingin talle armastust, aga ta ei tea, et see olen mina. Oma kirjadele kirjutan ma alla „Kauge“ ja rohkem ei tea ta midagi. Iga kord, kui ta minult kirja saab, on see tema jaoks imeline hetk, mis toob ta välja leinast, üksindusest, vanadusest. Ta ei aima mitte kunagi, et see „Kauge“ elab temaga ühes majas, ta oletab, et see mõistatuslik naine, kes teda imetleb, kes teda innustab ja kes tema peale mõtleb, reisib mööda maailma ringi. Ah jaa, ma ju saadan talle kaarte igast maailma nurgast.“

„Kuidas sa seda teed?“

„Kas sa siis ei mäleta Émilie'd, minu pikakoivalist vennatütart?“

„Ei mäleta.“

„Seda, kes üldse minu moodi pole?“

„Nüüd tuleb meelde küll.“

„Émilie on sjuardess. Pikamaalendudel. Ma kirjutan talle teksti valmis, ta kirjutab selle postkaardile ümber ja paneb seal posti, kuhu ta pärast lendu natukeseks ajaks jääb. Mulle tundub, et see valmistab talle palju lõbu.“

„Aga sina ise, Zoé, kogu selles asjas?“

„Ma olen õnnelik, tema on õnnelik. Armastus on olemas ja meie mõlema armastus õitseb.“

„Aga siin vanadekodus te ütlete teineteisele ainult tere päevast ja tere õhtust.“

„Selles elus küll. Aga meil on teine elu olemas!“

„Teine elu?“

„Teine elu, kujuteldav elu, mis siinsesse elusse soojust kiirgab ja seda täidab. Tänu minule ootab ta posti, loodab ja naeratab. Tänu temale on mul lõbus, ma reisin, ma olen vaimukas. Võib-olla olen ma isegi ilus ...“

Ma olin hämmingus. Tänu Beethovenile – Beethoveni surimaskile –, oli Zoést, kes ei olnud kunagi suutnud ühtki meest kinni hoida, sellise kvaliteetse eksemplari jaoks saanud Kauge, Tabamatu.

[...]

„Mis paberid sa minu kabinetti töid, Christine? Sa tahad nime muuta? Kas meie vanemate nimi ei ole sinu jaoks piisavalt noobel?“

„Ei, ma mõtlen oma hauakivist. Ma tahan, et ta räägiks, et ta laulaks, et ta teeks kõrvulukustavat lärmi, ma tahan, et ta surnuaial kõigile rõõmu teeks. Nõua palun oma advokaatidelt, et nad minu paberid korda ajaksid. Võib-olla tänu sinule see mul õnnestub.“

„Laulev hauakivi? Misasja sa ajad, kulla tüdruk?“

„Kujuta ette: tume graniit, lihtne, puhas, ja sinna on väikeste tähtedega graveeritud: Kiki van Beethoven.“

Teatri täidab Ood rõõmule.

(Annoteeris Margus Alver.)

JEAN-PIERRE SIMÉON „Stabat Mater Furiosa“ (1999)

Esietendus Pariisis, Molière'i teatris, 1999

1N

Jean-Pierre Siméon (s 1950) on väga viljakas kirjanik. Temalt on ilmunud üle tosina luuleraamatu, viis romaani, lasteraamatuid ja näidendeid. Ta on saanud mitmeid olulisi luuleauhindu. Teatril kirjutab püsivamalt alates 2004. aastast ja üsna edukalt, muuhulgas on teda mängitud Pariisis Odéoni ja Vieux-Colombier' teatris.

KOKKUVÕTE:

Poeetiline monoloog, milles võib tõelise õnnestumise korral ühe näitlejanna kaudu kõlama hakata terve sümfoonia.

Kõnelejaks on Naine, kelles räägib palju naisi – ema, tütar, armastaja, vanamemm, meheleminekueas neiu. Tema jutt, tema raevukas palve, on suunatud Mehele – isale, pojale, vanaisale ja kõigile teistele meestele, kellest kord saavad sõjamehed või kes on kord sõjamehed olnud. („Tänane poiss on homme sõjamees“). Naise palve on nagu merelaine, see ulatub paitusest, kõige kauni meenutamisest ja ülistamisest kuni meeletu raevuni, mida tekitab sõda kõigi oma jubeduste ja ebaõiglusega. Ta ei taha mõista, ta ei taha mingeid seletusi, ta tahab, et see ometi kord lõpeks.

Trükiversiooni juurde on märgitud, et „Stabat Mater Furiosa“ on kirjutatud Prantsusmaa kultuuriministeeriumi tellimusel, kuid tellimuse peale valmis vehitud sõjavastase näpuganäitamise maiku tekstil õnneks juures ei ole.

KATKENDID:

mu palve nii algab mu palve

mulle meeldib kui hommikuvalgus rõhub aknale aga siin näe tapavad

mulle meeldib kui laps jookseb läbi kõrge rohu tuleb

paneb mu käed oma põskede vastu aga siin näe tapavad

mulle meeldib kui mees peab armsaks mu rindu ja kui mehe

rind on laev mis kannab meid läbi öö aga siin näe

tapavad

mulle meeldib kui pagariuksel aetakse juttu ja

pole muud muret kui sinine taevast mis kõrgub

üle pilvede rivi aga siin näe tapavad

mulle meeldib kui ollakse mitmekesi ja vaadatakse loiult

tuult mis uinub linna katuste kohal aga

siin näe tapavad

mulle meeldib kui aia malbes rahu kasvab lill mis on istutatud ilu enese

pärast aga

siin näe tapavad

mulle meeldib kui kivi veereb jõkke ja see

kõlab kui klarnetimäng aga siin näe tapavad

mulle meeldib kui tunnid polegi muud kui aeg mis möödub

aega surnuks lüües ja jälle nad tapavad siin jälle

...

aga mina ei küsi

ei miks ega kuidas

mu küsimus on milleski muus hoopis varasem kui miks

või kuidas

ma küsin mis see on

mis on see närvikanal mis ulatub ajurakkudest sõrmeotsteni

ja sunnib sõrme vajutama

automaatrelva päästikule?

ja mis on automaatne kas relv või see liigutus?

mis on see külm emotsioon mis valitseb

tapja kätt?

mida sihtiv silm tegelikult näeb?

mis on rebenevate soolikate hääl mörtsuka kõrvas?

mis on tapmiseks pingule tõmbunud lihaste pingelangus?

mis on mõte et ollakse olemas selleks et teist enam ei oleks?

mis on veendumus et keegi tuleb teise ilma saata?

mis tunne on kui see saab tehtud?

mis on see üleloomulik energia mida sõrmel on vaja

kui ta vajutab
nupule mis hävitab kõik?
mis on see jalaliigutus mis tonksab elutut
keha
et kontrollida kas see on surnud?
ja mis on halastuslask millega lõpetatakse kannataja
piinad?
ma tean mu küsimused mõjuvad samamoodi
nagu ma küsiksin
mida kavatseb külm mis tapab puuvilja
tuul mis tapab oksa
liivakeeris mis tapab allika
ma tean mu küsimustele
ei ole vastuseid
ja sellepärast ma küsingi
et ükskord ometi lõpeks see põhjuste ja tagajärgede jutt

(Annoteeris Indrek Koff.)

FLORIAN ZELLER „Ema“ (*La Mère*, 2010)

Tragikomöödia

2N+2N

Esietendus Pariisis Petit Théâtre de Paris's 24. septembril 2010. Pikkus 1 h 20 ilma vaheajata. Lavakujundus minimalistlik, sobib väikesele lavale.

Florian Zeller on prantsuse näite- ja romaanikirjanik, kes sündis 1979. aastal Pariisis ning töötab kirjandusõppejõuna Pariisi Poliitiliste uuringute Instituudis. Tema teoseid on tõlgitud ja mängitud kümnekonnas riigis.

TEGELASED: ema Anne, isa Pierre, poeg Nicolas (25-aastane), tüdruk Élodie (25-aastane)

Petit Théâtre de Paris's mängis ema rolli 64-aastane Catherine Hiegel (1969-2009 olulisimaid näitlejaid ja lavastajaid Comédie-Française'is), kes on lavastuse tugipostiks ja põhitalaks. Ka poega ja tütart mängivad näitlejad olid üle kolmekümne aasta vanad.

KOKKUVÕTE:

Nagu paljud naised on Anne kogu elu pühendanud lastele (Anne'i lemmiklaps on poeg Nicolas, kaks aastat noorem tütart Sarad, keda näidendi tegelaste hulgas pole, nimetab ema lausa antipaatsiks), mehele ja kodule. Aastate möödudes on lapsed kodust lahkunud. Mees on tööga väga hõivatud ja sõidab pikkadele seminaridele. Jääb teadmata, kas need seminarid on mehe jaoks ainult ettekäändeks, et Anne'i petta (Anne on selles veendunud), või see on Anne'i luul. Anne veedab päevad üksipäini tühjas majas ja ootab. Ootab tagasi oma varasemat elu. Poeg Nicolas ei vasta sõnumitele, mis ema talle jätab, ega helista tagasi.

Jääb teadmata, kas Anne kujutab seda endale üksnes ette või toimub see päriselt, kuid ühel päeval tuleb poeg Nicolas paariks päevaks koju, sest ta on oma elukaaslase Élodie'ga tülli läinud. Ema ärkab taas elule, rõõmustab, teeb

pojale ettepaneku õhtul välja tantsima minna, unustades, et pojalt tuleb jälle minna lasta.

Tüdruk on Nicolas` elukaaslane, naine, kes tõmbab ligi nii isa kui ka poega, naine, kes sümboliseerib elu ennast, ema kadunud noorust ja külma, brutaalset reaalsust.

Näidend kõnnib reaalsuse ja unenäo piirimail. Jääb publiku otsustada, kas Nicolas on päriselt olemas või on ta surnud ning ema, suutmata poja kaotusega leppida, näeb teda vaid unes. Võib-olla on ta hoopis poeg, kellest Anne unistab? Võib-olla on näidendi algus hoopis näidendi lõpp, kus Anne haiglavoodis meelemärkusele tuleb? Näidendist võib leida paralleele Edward Albee teosega „Kes kardab Virginia Woolfi?“, sest tekivad küsimused: kes on julm? kes räägib tõe ja kes valetab?

HINNANG:

Näidendi põhimotiiviks on vanemas keskeas koduperenaise uue eluetapiga kohanemise raskused, valu, üksinduse ja kasutuse tunne, elutahte kaotamine. See tühjustunne viib ta agressiivsuse ja hulluse. Osa ema repliike mõjuvad koomiliselt, teised täis valu ja meelegeid, elule allajäämist, mida on saalis füüsiliselt tunda. Tekst on napp ja sisaldab palju tähendusrikkaid pause. Nii näitlejate vahel kui ja lava ja publiku vahelt tekkiv pingeline sõltub seega oluliselt näitlejatest ja lavastajast. Autor kasutab tekstis kordusi: osades stseenides kordub eelmis(t)e stseenide tekst, mis mõtestub vahepeal asetleidnud stseenide taustal teisiti, kuid mis tekitab *déjà-vu* (või *déjà-entendu*)-tunde. Niiviisi ähmastub kergelt see, kes mida ütles ja kes mida kuulis, ja see, kas tegemist on ema sisemonoloogi või väljaöeldud tekstiga.

Prantsuse dramaturg David Doenkinos on „Ema“ kohta öelnud järgmist: „Üksijäetud naiste ilu peitub ka nende häbelikkuses, võib isegi öelda, et nende huumoris. Ka oma absoluutses valus säilitavad nad väärikuse, mis teeb neist liigutavad tegelased. Piisab paarist sõnast, et ema poolele asuda. Piisab paarist sõnast, et sama ägedalt ümbritsevat toorust taluda: nende asjade toorust, mis meile varem üksnes elu kriimustustena on tundunud. Me oleme siinsamas, tema lähedal, saame osa tema peapööritusest. Me tunneme samuti, et miski või keegi on meid üksi jätnud. Ja see tekitab kas melanhooliat või nostalgiat. Ka

selles peitub selle näidendi tohutu ilu. Me oleme silmitsi iseendiga, ja teatud moel ootame me tõde.“

KATKENDEID:

EMA: Ta pettis sind.

POEG: Kust sa seda võtad?

EMA: Ma lihtsalt kujutan ette. Ta kindla peale magas teise poisiga ja sina said sellele jaole. Kas oli nii? Muidugi et oli. Need asjad käivad alati nii. Ta magas teise poisiga. Rääkimata sellest, et seks selle teise poisiga oli ilmselt palju parem kui sinuga. Kindlasti oli. Ma saan aru, et sind on pihuks ja põrmuks tehtud, kallid. See mõjub nagu noahoop südamesse. Ei, ma saan sinust aru. Kõige parem on sellele suhtele lõplikult ots peale teha.

POEG: Ma tulin siia ainult magama, ema. Ainult täna ööseks ...

EMA: Aga sa ju tead, et sa võid siia jääda nii kauaks, kui sa tahad ...

POEG: Jah, sa juba ütlesid mulle.

Paus.

EMA: Ja kuidas sa sellest aru said? Kas sa sattusid neile peale?

POEG: Mida?

EMA: Kui ta teise poisiga magas ... Kas sa tulid varem koju kui tavaliselt ja nägid teda teise poisiga voodis?

POEG: Me läksime ainult tülli.

EMA: Ja sa läksid korterist ära.

POEG: Jah.

EMA: Õigesti tegid.

POEG: Ta ei ole sulle kunagi meeldinud ...

EMA: Kes?

POEG. Élodie.

EMA: Minu meelest oli ta labane.

POEG: Élodie?

EMA: Jah. Ja inetu. Välimuselt, ma mõtlen. Ja hea inimene ta ka ei ole. Ma mõtlen moraalselt. (*Poeg naerab.*) Mida? Miks sa naerad?

POEG: Niisama.

EMA: Ütle mulle, miks.

POEG: Sina ka talle eriti ei meeldinud.

EMA: Miks? Mis ta ütles?

POEG: Et sa ei lase mul elada. Ta ütles ... (*Emma ja poeg vaatavad teineteisele silma. Emma ja poja intensiivset kontakti võimendab heli. Poeg jätkab aeglaselt.*) ... et sa ei oska ilma minuta elada. Et ma olen sinu hingamine, sinu õhk, ja et sa ei taha väljaspool mind elada. Ta ütles, et sa ei lase mul suureks kasvada, et sa pigem hävitad mu, kui lased mul endast kaugel suureks kasvada. Ta ütles, et sa armastad mind liiga palju.

Paus. Piinlikkushetk.

EMA: Ma ei saa absoluutselt aru, kust ta seda kõike võtab. (*Paus. Nad vaatavad teineteisele veel kord otsa.*) „Liiga palju armastada“ ei tähenda mitte midagi. Sa kas armastad või ei armasta. Vaat, mis ma arvan. Ei? Sa ei ole nõus? (*Poeg naeratab.*) Kui ta sulle selliseid asju ütleb, siis ta sind järelikult eriti ei armasta.

POEG: Armastab küll. Ma tean.

EMA (*kahtlevalt*): Ah et armastab? Pärast seda, mis ta sulle tegi? Hea küll, võib-olla ma armastan sind liiga palju, aga tead, mis ma sulle ütlen ... Kui sa nii kurb oled, siis järelikult ei armastanud tema sind *piisavalt*.

[...]

POEG: Sa olid elutoa põrandal maas. Kas sa ise ei mäleta? (*Paus.*) Sa olid juba mitu tundi põrandal pikali ... Üksinda elutoas ... (*Paus.*) Terve karp, ema. Sa olid terve karbi tablette võtnud. Sa ei tohi nii teha, ema. Kas sa kuuled mind? Sa ei tohi.

EMA: Ma tahtsin nii õudselt magada.

POEG: See on ju naeruväärne. (*Paus.*) Naeruväärne.

EMA: Kas sa oled mu peale pahane?

Paus.

POEG: Õnneks tuli naaber.

EMA: Mis naaber?

POEG: Monsieur Simon. Ta helistas mitu korda uksekella. Ja kuna sa ei vastanud, siis ... Ta tuli ise sisse.

EMA: Aga kus sina olid?

POEG: Kodus. Ma sain sinu sõnumid kätte küll. Aga ma ei saanud tulla. Sellel nädalavahetusel ei sobinud. Saad aru? Anna andeks. Ma ... Aga nüüd ma olen siin. Nüüd ma olen sinu juures. Emakene.

Paus.

EMA: Ja mis nüüd saab?

POEG: Nüüd on kõige raskem hetk käes.

EMA: Ah soo?

POEG. Jah.

EMA: Miks? Mis nüüd saab?

POEG (*aeglaselt*): Nüüd ma suudlen sind. Ma suudlen sind hästi kõvasti.

EMA: Jah.

POEG: Ja siis ma panen käed ümber sinu kaela.

EMA: Oi?

POEG (*aeglaselt*): Jah. Ja siis ma pigistan. Ma pigistan hästi kõvasti. Ja ma vaatan sulle silma. Ja sa vaatad mulle ka silma. Aga sa oled vait. Sa isegi ei anu. Sa lased minna ja see on mõnus, see on hea, sa oled vait, ja pärast on kõik parem.

Paus.

EMA: Suudle mind, kallis.

[...]

EMA: Ei, ta ei tule. Ta ei tule mitte kunagi.

ISA: Muidugi tuleb ... Ära muretse. Ma olen kindel, et pühapäeval ta tuleb.

EMA: Ma loodan, et ta tuleb. Ma jätsin talle sõnumi, et ta lõunat sööma tuleks. Et ta pühapäeval tuleks. Ma ei saa aru, miks ta mulle kunagi endast märku ei anna. Nagu oleks ta kadunud.

ISA: Ja tead ju küll, et tal on palju tegemist.

EMA: Millega?

ISA: Ma ei tea. Elu tahab elamist ... (*Paus. Rahustava tooniga.*) Aga ma jätsin talle sõnumi. Ma olen kindel, et ta tuleb sind vaatama.

EMA: Kas sinu arvates on kõik pojad sellised? Tähendab nii tänamatud ...

ISA: Ma arvan, et see on asjade loomulik käik.

EMA: Nad kaovad meie eludest, nad jätavad meid tagasi vaatamata maha.

ISA (*hellalt*): Tšš ...

EMA (*pisarsilmil*): Ja meile jääb ainult mälestus nendest hommikutest, kui tuli hästi vara tõusta, et neile hommikusöök valmis teha. Jah. Võileivad ja piim. Ja siis me läksime kooli. Me kõndisime kõrvuti mööda hommikusi tänavaid ja me kandsime nende ranitsat, et nad liialt ära ei väsiks. Ja kooli ees andsid nad teile nii usaldavalt musi. Nii õrnalt. Siis nad kadusid koolihoovi. Nad kadusid teiste laste summa. Väikeste ranitsate sekka ... Oskad sa mulle öelda ... Milleks see kõik? Mh? Tegelikult ... Milleks see kõik?

Põgus paus. Isal pole vastust.

ISA: Ta tuleb sulle külla. (*Paus.*) Küll ta tuleb.

Paus.

Ilmub poeg (või ei ilmu). Nagu pilt. Ema tõuseb istukile. Nad vaatavad teineteisele otsa.

Paus.

Lava pimeneb.

Näidendi lõpp.

(Annoteeris Margus Alver.)

MICHEL VINAVER „King“ (*King*, 1997-1998)

3M

Michel Vinaver (s 1927) on tänapäeva Prantsusmaal üks mängitumaid näitekirjanikke. Saanud nimekaid auhindu (olulisim ehk autori kogu loomingust eest antav Prantsuse Akadeemia draamaauhind, 2006), jõudnud oma tekstidega ka Comédie Française'i lavale. Peale draama on kirjutanud ka paar romaani ja lasteraamatut, samuti on näidendeid tõlkinud.

TEGELASED:

Noor King (NK), 33 kuni 49 aastat vana

Küpses eas King (KK), 50 kuni 69 aastat vana

Vana King (VK), 70 kuni 77 aastat vana

Trio: hääled läbisegi

KOKKUVÕTE:

Näidendi peategelane on terapardi leiutaja King Gillette. Teksti läbivaks jooneks on Gillette'i tõus väikesest müügimehest võimsa firma etteotsa ja tema hilisem langus, mille põhjustas (ennekõike) Suur depressioon. Huvitavalt esitatud monoloogide ja „triode“ kaudu antakse pilt suures äris käivatest võimuvõitlustest, inimsuhetest, hea idee otsimisest (leiutada toode, mida kasutatakse ainult üks kord!), kapitalismist üleüldse. Selle taustal tutvustatakse Gillette'i utoopilist mõtet: kogu ilmaelu (vähemasti USAs) tuleks korraldada üheainsa suurkorporatsiooni kaudu, mis kaotaks konkurentsi ja koondaks inimesed ühte hiigellinna, kus kõik toimuks loogilise süsteemi alusel. Selles süsteemis oleksid ülesanded täpselt jaotatud, igaüks saaks vastavalt oma vajadustele jne. Tänu sellisele süsteemile peaks iga inimene pühendama oma elust küllaltki vähe aega töötamisele, ülejäänud jääks enda arendamiseks. Sisuliselt tõeline kommunism, ainult et suurfirma vormis.

HINNANG:

Vinaver oskab tekstis luua väga huvitavat polüfoonilist kõla. Siin on see eriti esil (nn „triodes“). Tekst mõjub natuke unenäoliselt, natuke poeetiliselt. Teemad on põnevad: kapitalism ja Gillette'i utoopiline uus maailmakord, konkurents ja suhtumine sellesse, inimsuhted ärisuhete taustal jne. Asi ei jää samas ainult abstraktseks, Gillette on ka lihtsalt inimesena huvitav kuju, tugev natuur, ning tema tõusu ja languse kujutamine lisab loole inimliku aspekti.

KATKEND näidendi lõpust:

Materiaalse võrdsuse tingimustes

Kui välja arvata need mõned aastad mis tuleb tööle pühendada

Saavad inimesed talitada oma soovide järgi

Nende tegevust ega liikumist ei piira miski

Nad võivad reisida või kodus olla

Oma teadmisi täiendada või üldse mitte midagi teha

Kui pole enam vaesust kuritegevust ega ängi mida sünnitab konkurents

Siis kaovad haigused ja vaim pääseb võidule

Head sõbrad see ei ole poliitika see ei ole religioon see on lihtsalt terve mõistus

Üks pikem näide ka teksti algusest (trio):

1. Trio

(NK) Kingie mine pese käed ära

Kingie mu poeg varsti ajad sa habet

Teraga mis kannab su oma nime

Võimatu?

Jah Massachusetts Institute of Technology metallurgiaosakonna insenerid on seda küsimust iga nurga alt vaagitud mõte on hea aga nagu paljud head mõtted

Tootmises ei ole mehaaniliselt mitte kuidagi võimalik saavutada peenikese teraslaastu puhul sellist löiketera mis

Praeguse seisuga

Midagi pole teha see on täiesti võimatu juba materjali molekulaarse
struktuuri tõttu

Võimatuse piire saab nihutada

On lahendamatu probleeme

Kingie tõmba sokid üles ja ole hea poiss mine pese käed ära

Ja nägu

Kas sa oled kakelnud või?

Ei keegi lükkas sind ja sa kukkusid poriloiku? Kas sa vastu ei
lõõnud?

Tuhande kaheksasaja kaheksakümne üheksanda aasta
novembrikuu lõpp väljas möllab maru

Ma pean siin Scrantonis kahe kliendi juures ära käima

Vihma kallab nagu oavarrest

Pea hotellitoas passima kuni vihm natukenegi hõredamaks jääb

(VK)

Ja nüüd siis pankrot on see tõesti võimalik?

Kõik vajub kokku katus kukub kaela ja ma teadsin seda kõike ma
teadsin et ükskord see juhtub

Ja ka seda mida teha

Mida mees peab tegema

Et seda ära hoida

(NK)

Scrantonis on tihti ummikuid

Linn asub suurte kaubateede ristumiskohas

Sõidukeid ilmub kõigist neljast ilmakaarest nende tee ristub siin
minu akna all nad on täis igasugu toiduaineid

Mis nad kohale toimetavad

Veavad idast lääne ja läänest itta mõnikord täpselt sama
toidukaupa

Põhjast lõunasse ja lõunast põhja sama lugu

Ja vihma kallab ikka ojadena

Ma pean esimese kliendi juures ära käima see on Laudenbachi trahter väga uuenduslik pärast seda kui poeg juhtimise isa käest üle võttis

Laudenbachiga tegin eelmisel aastal kolm tuhat dollarit käivet

Kulla King ma arvan et mul pole vaja teile seda tõestama hakata

(KK) Ei härra Painter

(NK) See on meie kuldne kaup

(KK) Jah härra Painter

(NK) Ja miks see kaup kuldne on?

Sest seda kasutatakse ainult üks kord

Pudelilt maha võetud kork lendab prügikasti

Kui pudel on lahti tehtud visatakse kork minema

Mõelge midagi niisugust välja mis visatakse pärast esimest kasutamist kohe minema

Ja te saate rikkaks teil on hea pea King küll te midagi välja mõtlete

Vihma sajab ikka veel

Sellest päevast peale kui ta mulle niimoodi ütles olen ma selle peale lakkamatult mõelnud ma pean Scrantonis selle teise kliendi juures ka ära käima kes tõi just turule tiisikuse purpura ja rinnaangiini vastase mineraalvee või tegelikult potentsiaalse kliendi juures ma loodan temalt täna esimese tellimuse välja pressida

Kui vihm suvatseb ükskord järele jääda siis saab tänavast tõeline sopamülgas

Ma arvan et uus klient on küps tellima Crown Cork and Seal Companylt mille asutaja ja õnnelik omanik on härra Painter

(VK) Pankrot te olete enam-vähem kõigest ilma King aga kui see teid kuidagi lohutab siis te ei ole ainuke kaugel sellest

Mu pankurist sõber ütles meie pangad peame tegema kõik selleks et meie kliendid vee peal püsiksid

Me usume et meil on sõpru

Mistõttu me peame ütles ta paratamatult olema karmid selliste inimeste suhtes nagu teie kes investeerisid jõuliselt kinnisvarasse Kasutades nii nagu teiegi suuremaid krediivõimalusi eks ole? Ja siis

Krahh

(NK) Tuul puhub sada kuuskümmend kilomeetrit tunnis sasib puid on keskpäev aga väljas on pime taevas muutuks otsekui vedelaks Kingie kaussi tuleb vett panna ja nägu ka puhtaks pesta Enne kui sa ema-isaga koos lauda istud

Seisan aknal ja näen kuidas vanker peatub keset väljakut mille ääres asub mu hotell

Üks telg on katki hobused ei jaksa enam vedada juht tuleb maha

Ja liiklus jääb seisma ükski vanker ei liigu enam edasi

Ja siis ühesõnaga hakkasin ma nimekirju koostama

(KK) Kõigest mida võiks ära visata

(NK) Täiesti teostamatu ütlesid mainekad metallurgid ja isegi Nickerson Nickerson ei ütle kunagi hea meelega et mõni asi on teostamatu Nick vastasin talle ärge öelge niimoodi

(KK) Püsivust ei ole poisil

Elu on talle kõik liiga kergesti kätte toonud

Kingiel on mõtteid küll aga ta ei ole järjekindel

Kirjeldamatu tohuvabohu ja äkiline seiskumine seal minu oma silme ees ja ühtäkki

Ma nägin

Mina King Gillette kes ma olin ettevõtte Crown Cork and Seal esindajana sõitnud tol tormisel päeval Pennsylvanias asuvasse Scrantonisse

Otsekui moodustaks minu leegitsevad mõtted raevutseva taeva leekidega ühtse terviku

Ma nägin ma mõistsin et kõigil inimkonna hädadel on üks ja ainuke põhjus konkurents

Samal ajal nägin ja mõistsin ma et konkurentsist vabanemiseks ei
piisa vähemast kui revolutsioon

Äravisatav äravisatav

(NK) On üheksakümne viienda aasta suvi äravisatav see peab olema
midagi äravisatavat

Crown Corki müügimees kes on koos perega mere äärde suvitama
sõitnud jääbki kogu elu müügimeheks ja lõppude lõpuks

Mina King Gillette ajan peegli ees mõtlikult habet ja äkki hakkab
ma vanduma sest habemenoa tera on nüriks läinud ehkki ma seda
just teritasin

Tera tahab käiamist saada

Selleks tuleb see noameistri juurde viia

(KK) Külas noameistrit ei ole

(VK) Kahekümne neljandal oktoobril tuhat üheksasada kakskümmend
ühetsada langes Wall Street kolmkümmend protsenti

Krahh Suur Depressioon

Mida ma olin ette näinud

(NK) See oli päriselt nii ma ei ole kuigi kannatlik mees

Ma vandusin ja äkitselt

(KK) Liiklus seisab

Kõik need toiduained mis polnud veel päralt jõudnud

Mädanemas

Lillkapsad tomatid õunad virsikud aprikoosid

Üleüldine varastamine tapmine sõda prostitutsioon irvitamine nälg
raiskamine

Ebakindlus

Häving

(NK) Nõme kasutuks muutunud ese mu käte vahel

Vaatan seda nuga käepidet ja tera mis on käepideme külge
kinnitatud tera mis ei löika enam

Ja selle koha peale sünnib mõte ei mitte mõte vaid lõpuni valmis
kujutluspilt

- (KK) See nägemus haarab ja vapustab mind
- (NK) Näen mõlemast küljest teravaks ihutud õhukest ja painduvat teraslaastu mis on surutud jäiga metallkatte ja samuti jäiga metallplaadi vahele ja see kõik kruvitakse omakorda teiste osadega risti asetseva varre külge
- Üksi peegli ees seistes hüüatasin ma
- (KK) Käes
- Uus Habemenuga oli sündinud
- Ja siis algasid raskused
- (NK) Ma pean teist väga lugu King aga viis tuhat dollarit te ütlete et teil on vaja viis tuhat dollarit ei tea kes oleks nii hull
- Et paigutaks kas või viiskümmend või sada dollarit
- Sellesse haige aju sünnitisse
- Viiest tuhandest dollarist peaks piisama et ma saaksin tootmiseks vajalikud seadmed välja töötada käisin mina peale
- (VK) Ma ei unusta iial seda päeva kui Nickerson ütles mulle King ma hakkas sellesse teie asjasse tasapisi uskuma
- On üks masin millega seda saaks teostada ma võiksin sellele pühendada pool aastat kusjuures ma ei taha muud tasu kui kümme protsenti aktsiatest leidke ainult raha mille eest seadmed osta mul on vaja viis tuhat dollarit
- Ta hakkas tööga pihta neljakümne ruutmeetrises ruumis mille üürisime South Bostonis ühe kalapoe kohal kalahais segunes ainukese akna alt läbi kulgevate reoveekanalite haisuga mis tühjendasid oma sisu lahesoppi

(Annoteeris Indrek Koff.

Näidend on tervikuna eesti keelde tõlgitud.)

MICHEL VINAVER „Saade“ (*L'Émission de television, 1998*)

6N+4M

Michel Vinaver (s 1927) on tänapäeva Prantsusmaal üks mängitumaid näitekirjanikke. Saanud nimekaid auhindu (olulisim ehk autori kogu loomingust eest antav Prantsuse Akadeemia draamaauhind, 2006), jõudnud oma tekstidega ka Comédie Française'i lavale. Peale näidendite on kirjutanud ka paar romaani ja lasteraamatut, samuti on näidendeid tõlkinud.

TEGELASED:

Pierre Delile, viiekümne kolme aastane

Rose Delile, tema naine, viiekümneaastane

Paul Delile, nende poeg, kahekümne nelja aastane

Nicolas Blache, viiekümne kahe aastane

Caroline Blache, tema naine, neljakümne kuue aastane

Hubert Phélypeaux, eeluurimiskohtunik, kahekümne kaheksa aastane

Estelle Belot, kohtusekretär, kahekümne viie aastane

Béatrice Lefeuve, teleajakirjanik, kolmekümne viie aastane

Adèle Grandjouan, teleajakirjanik, kolmekümneaastane

Jacky Niel, vabakutseline ajakirjanik, kahekümne kahe aastane

KOKKUVÕTE:

„Ei dekoori, muusikat ega helitausta. Hädapärased mööbliesemed, mis aitavad mängule kaasa. Tegevuspaiku, mida on kuus ja mis ei ole laval ühes ja samas kohas kindlalt paigas, eristab üksteisest valgus, samuti aga laudade, toolide, voodite, uste ja aksessuaaride vorm ja faktuur.

Näidend on ühes vaatuses. Stseenide vahele pause ei tehta. Näitlejad võtavad kohad sisse ja stseeniks vajalik mööbel seatakse valmis publiku silme ees, samal ajal kui eelmist stseeni veel mängitakse, nii et stseenid järgnevad üksteisele vahedeta. Umbes nii, nagu klõpsiks vaataja, pult käes, laval vahetuvaid kanaleid.“

Béatrice ja Adèle otsivad populaarse telesaate tarvis kangelast – pikaajalist töötut, kes on uuesti „jalad alla saanud“. Nad külastavad perekond Delile'i ja arutavad võimalust, kuidas sellise kangelasena näidata Pierre Delile'i. Too pole küll ideaalne variant, kuna on pessimistlik ja ebastabiilne ja ei mõju positiivselt. Teise variandina tuleb kaalumisele Nicolas Blache, Delile'i endine töökaaslane ja parim sõber, kellega nüüd pole kaua aega suheldud, sest neid valitseb mingi seletamatu vaen.

Teleteema vahele jookseb teise liinina mõrvauurimine, ülekuulamised eeluurimiskohtuniku kabinetis. Üsna näidendi alguses selgub, et Nicolas Blache on tapetud ja peamine kahtlusalune on Pierre Delile – kellele ei mahtunud hinge, et tema asemel võidaks saatesse valida Blache.

Vabakutseline ajakirjanik Jacky üritab mõrvalugu kajastades saada maha rabava artikliga, mis päästaks ta väikelinnast ja lennutaks Pariisi, telekraanile. Seoses sellega kohtub ta Delile'i poja Pauliga, õnnetu eluheidikuga.

Saate lähenedes tekib võimuvõitlus ka teleajakirjanike vahel – oluline on saada parem positsioon saatejuhi silmis (kes näidendis tegelasena ei esine, kuid on ometi tähtis kuju).

Viimases stseenis põimub saateks valmistumine mõrvauurimise looga. Proua ja härra Delile arutavad peagi algavaid võtteid (et Blache on tapetud, osutus valituks paratamatult Delile). Samas tuleb kohtuniku kabinetti Paul, relv käes, ja ütleb, et tema tappis Blache'i. Selgub, et Delile'i ja Blache'i vana viha põhjuseks on abielurikkumine – ja et Pauli pärisisa on mõrvatud Blache.

Autor jätab lõpuni lahtiseks selle, kes on siiski mõrvar. Paul võtab küll süü enda peale, kuid sama hästi võib arvata, et süüdlane on Delile – samaaegselt võttetrupiga ilmub Delile'ide ukse taha politsei.

Mõrvalugu pole siin muidugi kaugeltki kõige olulisem liin, märksa tähtsamal kohal on sellised teemad nagu töötus (ja see, kuidas pikaajaline töötaolek võib inimest muuta), meedia võim ja manipuleerimisoskus, inimsuhted (kuidas sõprusest võib saada vihkamine) ja palju muud. Seda kõike esitab Vinaver läbi dialoogide, mille sisu on enamasti proosaline, kuid mis mõjuvad samas ometi üdini poeetiliselt.

HINNANG:

Ülimalt aktuaalseid teemasid (tuleb vist lisada, et annotatsioon on kirjutatud 2011. aasta lõpus, majanduskriiside aegu ja euro kokkukukkumise ohtude taustal) käsitleb Vinaver siin väga huvitavalt, põimides äärmise argisuse kohati kummastava poeetilise stiiliga (raske kirjeldada, aga õnneks on tekst tervikuna eesti keeles olemas, huviline saab ise kontrollida). Loo järgi võiks näidendit pidada mõrvalooga armudraamaks, kust ei puudu seebile omased jooned (nt „õige“ isa avastamine). Ometi on tekst nii hästi kirjutatud ja struktureeritud, et mingit banaalsuse maitset suhu ei jää. Huvitav!

KATKEND:

13

Delile'ide eramu köök. Öhtu.

BÉATRICE:

Saates tuleb kõik väga tihe

Esimene löik on siin teie kaks köögis

Igapäevased tegevused

Härra Delile või tohin ma teile Pierre öelda?

Minule võib Béatrice öelda Pierre teil on šampanjapudel käes

Suures plaanis teie käed mis tõmbavad korki ja siis pauh te valate välja ja ütlete

Jah täna on minu pidupäev

Rose teie ütlete

Imetore

Pierre teie ootate hetke ja siis ütlete

Lõpuks ometi sain ma tööd ma olen seda neli aastat oodanud seda võib küll tähistada asi on seda väärt

Te võite veel lisada

Nii et hüvasti kurbus nüüd on pidu

Nii teie Rose vaatate teda ja ütlete

Kohutavaid hetki on olnud

Mind näha ei ole aga ma küsin teilt nii et minu hääl kostab kaadri tagant

Kas te uskusite et leiate uue töökoha?

Te noogutate selle peale ja vastate

Sisimas ma uskusin seda aga teised ei uskunud ma lugesin iga päev kuulutusi otsiti tehnikut müügimeest ma saatsin oma CV aga vastust ei tulnud või siis „ei sobi soovitud profiiliga“ ja pika peale

Nüüd võtate lonksukese šampanjat ja jätkate

Ja pika peale ma hakkasin mõtlema „Pierre asi on sinu vanuses sa ei leia enam iial midagi“

DELILE:

Sest mina ei tahtnud ilma töötä olla

BÉATRICE:

Jah nii te ütletegi te ütlete

Ma ei tahtnud ilma töötä olla kui oled töötä siis jääd nagu väiksemaks

DELILE:

Ühiskonna silmis iseenda silmis

BÉATRICE:

Väga hea Rose sellel hetkel naeratate teie ka te rüüdate lonksu šampanjat me näeme kuidas te naeratate ja siis ütlete

Mõnikord mulle tundub et see ei saa tõsi olla see on nagu muinasjutus pärast neid nelja aastat see on imeline

Ja siis te ütlete veel

Kõik oli loetud viimane kui sent me varjasime seda vaesust kõigi eest ükskord võeti elekter ära me ei saanud enam kütta olime pimedas

Te ütlete

Me olime juba isegi masenduses nüüd ei saanud telekat ka enam vaadata

Pierre teie ütlete

Tõsi jah

Siis teie tõusete püsti Rose te ütlete

Ja siis ma utsitasin teda takka et ta ratta uuesti välja ajaks ta oli ju varemalt kõva jalgrattur

Pierre teie ütlete

Hea et mul see oli sest viiskümmend kuuskümmend kaheksakümmend kilomeetrit see on puhas nauding kui ma koju tagasi jõuan siis ma olen kõik unustanud kõik ei see teeb pea täiesti tühjaks

Rose teie ütlete

Kui tal ratast poleks olnud siis ta oleks võinud midagi hullu korda saata me ei oleks vastu pidanud inimesel peab ju ikkagi mingi eesmärk olema

Lõige

Ja me läheme üle sõnadeta stseenile teie olete rattaga te sõtkute sadulast tõustes mööda kallast üles

Siis on näha teie õu ja aed ja selle taga tänav te olete just autosse istunud

DELILE:

Mul ei ole enam autot

BÉATRICE:

Ahah

No küll me hangime te olete mootori tööle pannud ja kohe sõitma hakkamas teie Rose jooksete majast välja öösärgis ja hüüate

Pierre su söök

Ta vaatab teid te lähete auto juurde ütlete

Ma tegin pasteediga kaks banaani ka

Siis näeme kuidas valge CX ära sõidab

DELILE:

CX?

Tõesti?

BÉATRICE:

Šampanja ja CX sobivad väga hästi kokku

Viletsuse muljet tuleb vältida

Järgmine kaader Bricomarketis te olete vormiriietes ja otsene ülemus käib teiega kaasas ta jagab teile juhtnööre

Delile teie sektor algab siit sellest riiulist

DELILE:

Aga ma pean ju kõigi riiulite juurest läbi käima

BÉATRICE:

Siis nii ta ütlebki

Eelviimane kaader juhataja ta ütleb

Me oleksime võinud ka mõne noore võtta

Aga härra Delile'il oli kogemusi

See annab klientidele turvatunde ta toob oma oskused ja teadmised meie juurde kaasa

Viimane kaader teie peale tagasi mina küsitlen teid kaadri tagant

Kuidas esimene päev tundub?

Teie ütlete

Kui oled neli aastat töötanud olnud siis natuke ikka pelgad aga nelja tunniga

Mina küsin vahele

Olete tänase hommikupooliku üle uhke?

Teie ütlete

Uhke jah et ma suutsin neli aastat kestnud tegevusetusest üle saada

Te olete näoga kaamerasse ja ütlete

Ja uhke et ma võin öelda viiekümne kolme aastaselt ei ole inimese elu sugugi läbi

DELILE:

Aga rannastseen?

BÉATRICE:

Jääb välja

DELILE:

Mismoodi?

BÉATRICE:

Sümboli mõttes ma kujutasin alguses ette vette hüppavat meest

Aga rattaga jõekaldal pole vähem kõnekas

DELILE:

Pealegi nii ma olen omas elemendis

BÉATRICE:

Just

Kõik peab olema ehe

Iga viimane kui pisi peab aga no kuulge

Te olete eilsest saadik ikka väga palju muutunud

PROUA DELILE:

Pierre võttis ennast kätte

BÉATRICE:

Väga hea

Mina kujutan kahest sõelale jäänud kandidaadist teid paremini ette teie oma armidega mis on veel selgesti näha ja mida te ei püüagi varjata ja isegi see viga saanud käsi

Minu kolleeg Adèle arvab natuke teisiti me täiendame teineteist oma pisut erinevate seisukohtadega ja see on väga oluline

Tema kaldub pigem Blache'i poole

DELILE:

Te käisite tema juures?

BÉATRICE:

Vincent otsustab

Blache'iga oleks saade konkreetsem aga ei tunduks nii tõeline kontuurid oleksid selgemalt näha

Tänapäeval kalduvad kõik kanalid tasapisi sinnapoole

PROUA DELILE:

Nii et meie šansid pole kuigi suured

BÉATRICE:

Lõpliku valiku puhul tuleb arvesse asju mida Vincent ei usalda mitte kellelegi

Kui ta isegi teab

(Annoteeris Indrek Koff.

Näidend on tervikuna eesti keelde tõlgitud.)

GERARD WATKINS „Identiteet“ (*L'Identité*, 2010)

1M+1N

Gérard Watkins on 1965. aastal Londonis sündinud „inglise-prantsuse“ näitleja, lavastaja ja kirjanik. 1994 asutas oma teatrikompanii PERDITA ENSEMBLE. „Identiteedi“ eest sai Watkins 2010. aastal Prantsusmaa näitekirjanduse Grand Prix.

Veebist leiab paar videointervjuud, milles autor ise näidendist ja selle sünnist räägib. Üks oluline tõuge oli poliitik Thierry Mariani esitatud parandusettepanek, millega sooviti muuta Prantsusmaa immigratsiooniseadust ja viia selle raames sisse kohustuslikud DNA-testid, et kontrollida Prantsusmaale pereliikmeid kaasa tuua soovivate immigrantide sugulust. Näidendis seob ta DNA-temaatikat mingil määral ka juudiküsimuse ja Saksa okupatsiooniajaga, kuid ainult aimamisi – see sõna kehtib üleüldse kogu näidendi teksti/tegevuse kohta.

Ise oma teksti lavastades püüdis Watkins teatris rakendada Dogma 95 põhimõtteid – minimaalne lavakujundus, üksainus valgusallikas, ei mingit helitausta, ainult kaks näitlejat ja nõ „alasti tõde“.

TEGELASED:

Marion Klein

André Klein

KOKKUVÕTE:

Marion Klein ja Andre Klein on (autori enda sõnul) noor euroopa abielupaar. Nad on haritud, kuid tööta ja elavad üsna vaeselt. Andre Klein loeb veinipudeli sildilt, et ühele küsimusele vastates on võimalik raha teenida. Sellest saavad alguse mõlema identiteediotsingud. Näidend ei määratle, kus tegevus toimub. Tegelaste jutust aimub, et nad on oma kodus.

Marion ei suuda enam süüa ja on otsustanud proovida näljastreiki (mitte millegi vastu, vaid niisama). Ta loodab selle kaudu jõuda oma identiteedi juurde.

André tegeleb küsimustikuga, mis saabub, kui esimesele küsimusele (Kas teie vanemad on teie pärisvanemad?) on „edukalt“ vastatud. Selgub, et soovitakse saada mõlema tegelase, samuti nende vanemate DNAd. Miks, see tekstis ei selgu.

Identiteediotsingute käigus paar laguneb, André teeb küsimustikuga seotud mängu kohusetundlikult kaasa, Marion aga mitte. André on lõpuks valmis nende ühisest elukohast lahkuma, vee ja gaasi kinni keerama (telefonikõne järgi võib aru saada, et see on küsitlusega seotud korraldus ja lahkumine lõplik). Marion jääb, heidab pikali ning „laseb õhku sisse ja välja“. Nad on teineteisele võõraks jäänud ja seda öeldakse tekstis ka sõnaselgelt (André: „Ma ei tea, kes sa oled.“)

HINNANG:

Üsna klassikaline „moodne“ teater. Parasjagu segane, jätab palju otsi lahti ja tegijatele palju tõlgendamisruumi. Näib, et autori eesmärk pole olnud luua tegelaskujusid ja neid laval elama panna, vaid kirjutada kunstilises vormis lahti identiteediotsingutega seotud Idee.

KATKEND:

ANDRE KLEIN: Mis sa loed?

...

On see hea mingi lugemine või?

MARION KLEIN: On üks juhend.

ANDRE KLEIN: Mis juhend?

MARION KLEIN: Õpetus.

ANDRE KLEIN: Kas on huvitav?

MARION KLEIN: Vanamoodne nagu. Mulle tundub üsna piiri peal.

ANDRE KLEIN: Ja räägib ...

...

Millest see räägib? Mida see õpetab?

MARION KLEIN: Näljastreiki.

ANDRE KLEIN: Kas selleks on eraldi tehnika või?

MARION KLEIN: Ega see väga lihtne ei ole. Nagu iga asi. See tuleb ära õppida.

ANDRE KLEIN: Palju tuleb vist vett juua, jah?

MARION KLEIN: Ega see väga lihtne ei ole. Selleks tuleb valmistuda. Pea. Keha. Ükski asi pole lihtne. Ükski asi ei saagi lihtne olla. Las ma keskendun nüüd. Loe. Oma silti.

...

Loe.

ANDRE KLEIN: Mispärast?

...

Mispärast sa loed näljastreigi õpetust?

MARION KLEIN: Et mu elu lõpuks ometi algaks. Et ta saaks uue sisu.

ANDRE KLEIN: Ja lõpetad söömise ära, jah?

MARION KLEIN: Juba lõpetasingi.

ANDRE KLEIN: Mis ajast?

MARION KLEIN: Sellest ajast, kui ma enam nälga ei tundnud.

ANDRE KLEIN: Saan aru.

(Annoteeris Indrek Koff.)